

№ 7 Հրատ. Ս. Դ. Հնչ. Ամեր. Գործ. Յանձ.ի

ԳՐԻԳՈՐ ԵԶԻԿԵԱՆ

ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐ

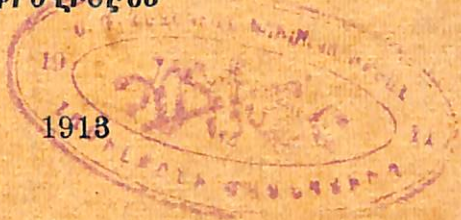
Կոմեդիա 4 Գործողութեամբ

ՏԳԱՐԱՆ «ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի

ՓՐՕՎԵՏԻՆՍ

1918

891.99

Կ-26

891.99

19 NOV 2011

Կ-26.

№ 7 Հրատ. Ս. Գ. Հնչ. Ամեր. Գործ. Յանձ.ի

ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԿԵԱՆ

ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐ

Կոմեդիա 4 Գործողութեամբ

ՏՊԱՐԱՆ «ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի

ՓՐՕՎԻՏԷՆՍ

1913

08 AUG 2013

55417-66

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆԷ

ՐՕՄԱՆ ԻՎԱՆՈՎԻՉ ՆԻԱԶՈՎ Հասարակ
ԱԼԵԲՍ. ՄԱՏՎԷՅԵՒՆԱ ՎՕԼԿՈՎԱ Նրա կենսակիցը
ԾԱՂԻԿ ԻՎԱՆՈՎՆԱ ԳՕԶՈԼԵԱՆ Նհագովի քոյրը
ԱՐՏԵՄԻՅ ՄԱՆՈՒԿՈՎԻՉ } Ծաղիկի որդիները
ՄԻՇԱ }
ԿԱՐԱՊԵՏ ԲՈՒՐԱԳԷԼԵԱՆ Դերձակ
ՇՈՒՇԱՆ Նրա կինը
ՍՄԲԱՏ }
ՀԵՂԻՆԷ } Նրանց որդիքը
ԱԲՐԱՀԱՄ }
ԵԻԳԵՆԻԱ Մի աղջիկ
Ծառայ, աղախին և ուրիշներ
(Դէպքը տեղի է ունենում Կովկասի արդիւ-
նաբերական կեղրոններից մէկում մեր օրերին):

ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

(Բուրազելեանների բնակարանում ծի սենեակ: Սջ կողմը դուռ, որի ձախ կայ սեղան: Պատից կախւած է Հայելի: Քիչ դէպի աջ դարձեալ սեղան, որի վրայ կան սպիտակեղէններ: Սեղանի ձախ կողմէն, վրան արդուկ և կատակա: Դէպի ձախ տախտակեայ ծի Հին ծառ-ճակալ, որի վրայ իրար վրայ դարսած ծի դոշակ և երկու վերձակ: Խորքում դուռ, որի ձախ կողմէն տակ կայ տաշտ սպիտակեղէնով լիքը, նրա ձախ սակառ: Մի քանի Հին աթոռներ, երկու պատկեր ձախ պատի վրայ: Վարագոյրը բացելիս Շուշան տաշտի ձախ կանգնած շոր է լւանում: Մտնում է աջ դռնից Հեղինէ ձախ տաքսեայ շքեղ տարագով եւ Հարուստ գլխարկով, դրան ձախ պատից կախւած Հայելու մէջ նայում է իրան, ուղղում շրջագրեստի յետեւը, ապա դիմում է դէպի ձախ կողմը, բաց է անում ձախ պայուսակը եւ պորտմօնէն Հանելով նրանում ինչ որ փնտռում է):

ՇՈՒՇԱՆ.— Աղչի՛, դարձեալ ո՛ւր ես գնում այսպէս անժամանակ:

ՀԵՂԻՆԷ.— Այդ քո գործը չէ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Աւելի լաւ չի լինիլ արդեօք, որ

փոխանակ թրեւելու մնաս տանը, ինձ օգնես, բանս շուտ վերջացնեմ և կիրակմուտի իրիկունով մայր ու աղջիկ մի քանի ժամ իրար հետ խօսենք:

ՀԵՂԻՆԷ.— Ուրիշ անգամ կարող ես խօսել ինձ հետ, որքան ուզում ես: Իսկ այժմ ես պէտք է որ գնամ: Ա՛ռ քեզ քսան ըուրլի, վճարի՛ր տան վարձը... մնաս բարով... ինձ ո՛չ թէյի, ո՛չ էլ ընթրիքի մի սպասիլ... եթէ քեզ է քսանը, հինգ ըուրլի էլ տամ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Աղչի՛, քո փողը ո՛րտեղից է, որ այսպէս առատօրէն ես ինձ նւիրում:

ՀԵՂԻՆԷ.— Այդ էլ քո գործը չէ: (Դնում է զրամը սեղանի վրայ ու դուրս է գալիս):

ՇՈՒՇԱՆ.— Հեղինէ՛... Հեղինէ՛... (Պառկա) դարձեալ գնաց առանց ինձ լսելու վերջին անգամ... Աստուած ի՛մ, այս ինչ պատիժ է... (Շարունակում է լւանալ, երբեմն թեւերով սրբելով աչքերը: Պառկա): Ո՛վ է տւել նրան այս դրամը... ինչո՞ւ են տւել... ա՛խ, չլինի թէ... (Բղաւում է անձիտ բացազանչութեամբ, վազում է դէպի սեղանը, վերցնում է զրամը եւ շարունակ գետնի): Աղջի՛կս, Հեղինէ՛ս... Հեղինէ՛ս... (բարձր ձայնով հեկեկալով ընկնում է մի աթոռի վրայ): (Սկսում է բեմը ձթնել. պատկեր.)

ՍՄԲԱՏ.— (Մտնում է հասարակ սեւ չթեայ բըլուղով, սեւ անդրավարտիքով մէջքին կապած մի բարակ գօտի, գլխին կասկէտ, ունի երկար միրուք: Դէմքը տանջանք է արտայայտում: Ձեռքին կայ մի փոքրիկ պայուսակ: Չորս կողմն է նայում: Պառկա. պատկեր.)

ՍՄԲԱՏ.— Ինձ ասացին, որ իմ հարազատները այստեղ են ապրում: (Պայուսակը դնում է պատի տակ ու առաջ է գալիս) Ա՛... ո՛վ է այս կինը... (աւելի է մօտենում) տիկին...:

ՇՈՒՇԱՆ (սթափւելով) Ո՛վ ես դու. . . Ինչ ես ուզում... (ոտի է կանգնում և նայում է նրան) Դու ո՛վ ես...

ՍՄԲԱՏ (երկար նրա երեսը նայելով) Մայրի՛կ...

ՇՈՒՇԱՆ (նոյնպէս երկար նրան է նայում) Սըմբատ... զաւակս...

ՍՄԲԱՏ.— Այո՛, ես եմ, քո անդրանիկ որդին, որ 7 տարւայ բացակայութիւնից յետոյ եկել է փնտռելու իր հարազատներին...

ՇՈՒՇԱՆ.— Ողորմած Աստուած: (Համբոյր. զըզւանք): Դու ճիշտ որ իմ որդին ես, իմ Սմբատը, որին մենք վաղուց մեռած էինք կարծում...

ՍՄԲԱՏ.— Ես էլ ինձ մեռած էի կարծում, մայրի՛կ, բայց և՛ այնպէս Աստուած ուզեց, որ ես ապրեմ ձեզ և ձեր նմանների համար:

ՇՈՒՇԱՆ.— Իսկ ո՛ւր էիր դու. ինչո՞ւ մինչև այժմ մեզ ոչինչ չէիր գրում, ինչո՞ւ այսպէս յանկարծօրէն եկար մեզ գտնելու...

ՍՄԲԱՏ.— Բանտումն էի ամբողջ երեք տարի, ապա աքսորւած էի... միայն չորս ամիս է ինչ ազատւել եմ աքսորավայրից... աւելի ճիշտը փախել եմ...

ՇՈՒՇԱՆ.— Ինչե՞ր ես ասում, որդի՛, ինչո՞ւ քեզ բանտարկեցին, աքսորեցին... չէ՞ որ դու այն-

քան բարի էիր ու խելացի...

ՊՄԲԱՏ.— Հէնց դրա համար էլ ինձ պատժեցին... սակայն թողնենք անցեալը... ես հազիւ ձեզ մօտ մնամ մի քանի օր... շուտով պէտք է որ հեռանամ այստեղից... անցնենք ներկային, պատմիր ինձ ձեր մասին... Դու արտասուում ես, մայր:

ՇՈՒՇԱՆ.— Էհ...

ՍՄԲԱՏ.— (Իր շուրջը նայելով) Մայրի՛կ, չես հասկանում. (պառուկա) Մայրի՛կ... ո՞ւմ սպիտակեղէններն են սրանք... չե՞ս պատասխանում... ասա՛ մայր, ուրիշի համար էիր լւանում, հա՞... արտասուում ես շարունակ...

ՇՈՒՇԱՆ.— Զաւակս...

ՍՄԲԱՏ.— Ո՛ր են հայրս, եղբայրս, քոյրս:

ՇՈՒՇԱՆ.— Զգիտեմ:

ՍՄԲԱՏ.— Ինչպէ՞ս թէ չգիտես:

ՇՈՒՇԱՆ.— Նրանք զւարճանում են այս ու այն տեղ... (լալիս է):

ՍՄԲԱՏ.— Ինչպէ՞ս թէ զւարճանում են:

ՇՈՒՇԱՆ.— Այս քաղաքը ամէն բան առաւ իմ ձեռից, որդի՛, նախ քեզ, ապա ամուսնուս, ապա եղբորդ... իսկ այսօր էլ աղջկանս... (արտասոււմ է հեկեկալով):

ՍՄԲԱՏ.— Զեմ հասկանում...

ՇՈՒՇԱՆ.— (շարունակում է արտասուել առանց պատասխանելու եւ զուխը ձիշտ գետին խոնարհած):

ՍՄԲԱՏ.— Ասա՛, մայր, չլինի՞ հայրս ու եղբայրս էլ են բանտարկւած որեւէ յանցանքի հա-

մար, կամ գուցէ քոյրս արեւ է որեւէ բան մեր անւան արատ բերող...

ՇՈՒՇԱՆ.— Ո՛չ, ո՛չ, զաւակս, ո՛չ...

ՍՄԲԱՏ.— Ուրեմն ի՞նչ է պատահել:

ՇՈՒՇԱՆ.— Երանի մեռնէի մի ժամ առաջ և քեզ չտեսնէի... (Վառում է լաճալ):

ՍՄԲԱՏ. (Նայում է շուրջը, վերցնում է վեր ընկած մի քանի իրեր և դարսում սեղանի վրայ. Ապա գտնում է մի դրամ, վերցնում է, մի քանի անգամ դարձնում է ծառերի մէջ, նայում է մօրը անհանգիստ շարժումներին, ապա կանգնում է նրա առաջ և ցոյց է տալիս նրան դրամը):

ՇՈՒՇԱՆ. (Նոյնպէս հաւաքում է իրեր ու դարսում սեղանի կամ տախտակի վրայ. Զի նայում որդիին Շըփթւած է):

ՍՄԲԱՏ. (Խիստ) Լացարարը այնքան հարուստ չի լինիլ, որ իր դրամը շաղ տայ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ես շատ հարուստ եմ... ո՛չ միայն այդ ոսկին, այլ և՛ այդպիսի շատ ոսկիներ եմ շաղ տւել (լափշտակում է նրա ձեռից դրամը եւ շարտում գետին) Տե՛ս, յատակի վրայ էլի կայ... (կոխտում է: Ընկնում է աթոռի վրայ եւ լացում):

ՍՄԲԱՏ.— Ո՛վ տւեց քեզ այդ փողերը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Հեղինէն:

ՍՄԲԱՏ.— Իսկ նա ումից է ստացել:

ՇՈՒՇԱՆ.— Զգիտեմ... աշխատել է... պարտք է վերցրել... (երեսն է ծածկում):

ՍՄԲԱՏ.— Մայր, ասա՛ ինձ բացարձակ ու

լերկ ճշմարտութիւնը... այս ի՞նչ մութ պատմութիւն է... ասա՛... (թեւից քաշում է, ուզում է երեսը բանալ)։

ՇՈՒՇԱՆ.— Ի՞նչ ես ուզում, որ ասեմ քեզ։

ՍՄԲՍ.— Ո՛ւր է Հեղինէն... ո՛ւր են հայրս...

ԱՐԵՐԱՏԱՐ... Ի՞նչ եմ անում նրանք... (հրում է մօրը) Լոււմ ես, հա՛... Երեւի մի բան կայ թագնւած քո լուսնեան տակ... բայց ես կը գտնեմ այդ գաղտնիքը, որքան խոր էլ թաղէք նրան... (նայում է) Մայր... միթէ՞ այս ձեռով պիտի ընդունէիր դու քո անդրանիկ որդուն... ինչո՞ւ այդ գաղտնապահութիւնը...

ԿԱՐԱՊԵՏ (Դրսից երգում է) Դերեալար միւր էքքէպ օլսա, մէշէլէր քալէմ...

ՇՈՒՇԱՆ.— Հանգիստ, Սմբատ, այս բոպէիս կգամ։

(Մինչ ուզում է դուրս գալ, ծանուցում է Կարապետ բոլորովին հարբած, շորերը փռած, ցեխոտ, ծաղերը զգզած, գլխարկը ծռու դրած գլխին։ Շուշան խօսում է նրա հետ, իսկ նա երգում է առանց նրա վրայ ուշադրութիւն դարձնելու)։

ՍՄԲՍ (ինքնիրան) Հայրս և ի՞նչ վիճակում, տէր Աստած։

ԿԱՐԱՊԵՏ — Դերեալար միւր էքքէք օլսա, մէշէլէր քալէմ, դէրդիմի... աղչի՛, ի՞նչ ես խօսում, ինքնահոգ պատրաստի՛ր... դերեալար միւր էքքէք օլսա... ա՛, Շուշան... դու չգիտես ախր է՛, շիր-

վանցու գինետանը լաւ քէֆ արինք, խմեցինք հա՛... ես էի, քարտաշ Խաչին, ներկարար Մարկոսը, դերձակ Զուշուղը, միտս չի գալիս ուրիշ ո՞վ կար, դէ՛, ինքնահոգ շուտ պատրաստի՛ր, թէյ եմ ուզում, թէյ, շատ ծարաւ եմ... փող էլ չունեմ գինի խմեմ...

ՇՈՒՇԱՆ.— Ա՛յ մարդ, կոյր ե՛ս, չե՛ս տեսնում, ո՞վ է եկել մեզ մօտ։

ԿԱՐԱՊԵՏ (տեսնելով Սմբատին) Օ՛յ... (կոճակները կոճկում է, գլխարկը վերցնում և խոր գլուխ տալիս) Ձեր խոնարհ ծառան, Կարապետ Բուրազէլեան, դերձակ, կարում եմ Պարիզի վերջին նորաձեւութիւններով վերարկու, բէտէնգօտ, բոնթուր, ֆրակ, յանձնարարութիւն կարող էք անել աներկիւղ։ (Շուշան սկսում է սենեակը կարգի բերել)։

ՍՄԲՍ (խուլ ձայնով) Ո՛չ մի յանձնարարութիւն չունեմ անելու։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Թոյլ տէ՛ք նկատելու սակայն, որ ձեր հագուստը քաղաքում հագնել անվայել է, արի՛, ասե՛նք, որ դուք Ելենա Կարպովնային էք ուզում տեսնել, նստէ՛ք, պարո՛ն, ներողութիւն... ձեր ազգանունը։

ՍՄԲՍ (ճնշած) Սմբատ Բուրազէլեան։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Իմ որդին։

ՍՄԲՍ.— Ա՛յո՛, քո որդին։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Դու ինձ խաբում ես, պարո՛ն, իմ որդին վաղուց է մեռել, նա համալսարանից դուրս գալուց յետոյ աներկոյթ եղաւ, նա մե-

առա... մեռա... (լացում է) եթէ նա ողջ լինէր, մենք հիմա շատ հարուստ կը լինէինք:

ՍՄԲԱՏ.— Ես քո որդին եմ, հայր, քեզ չեմ խաբում: Թէև քեզ հարուստ չեմ դարձրել, բայց յոյս ունեմ, որ ձեզ երջանիկ պիտի կարողանաւ դարձնել սրանից յետոյ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Աստուած ձայնդ լսի, որդի, բարի ես եկել, արի՛ համբուրեմ ճակատդ, մէկ էլ... այժմ նստի՛ր, որդի, աղչի՛, ի՞նչ ես անում այդտեղ, սենեակը յարդարելու ժամանակ չէ, շտապի՛ր, ինքնաեղը պատրաստի՛ր, (Շուշան գնում է) պէտք է մինչև հիմա թէյը պատրաստ լինէր, անպիտան կինը փճացել է:

ՍՄԲԱՏ.— Նա մինչև հիմա լւացք էր անում, հայր:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Այո՛, այո՛, ո՛ւմ լւացքն էր, է՛, շատ հարուստ մարդ է, բայց թողնենք այդ, որդի՛, և դիմենք քեզ, ինչպէ՞ս ես, փող շատ ունե՞մ:

ՍՄԲԱՏ.— Առողջ եմ, փող էլ քիչ կայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Աշխատի՛ր փող շատ ունենալ, որդի՛, որ շատ փող ունեցար, քո բոլոր վատ գործերն ու յատկութիւնները կը ծածկւեն, փող չունեցար, որքան լաւ մարդ էլ լինիս, էլի մարդ չես:

ՍՄԲԱՏ.— Հայր...

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Երբ ես ունէի մի լաւ արհեստանոց և մի տասնեակ բանւորներ, այն ժամանակ շատ պատուաւոր մարդ էի, բոլորը ինձ գլուխ

էին տալիս, իսկ երբ մի շարք անյաջողութիւններ պատճառ դարձան իմ կործանման, ես էլ դարձայ ամենաանպատիւ մարդը այս քաղաքում. Որդի՛, սպանի՛ր, գողացի՛ր, շնացի՛ր, միայն թէ փող հաւաքի՛ր, շատ հաւաքի՛ր... էգէր ջէննէթդէ մէնգիլիմ օլսա... (երգում է):

ՍՄԲԱՏ.— Հայր, փոխանակ խօսելու երգում ես:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Խօսելիս լացելու եմ, իսկ երգելիս թեթևանում. դու էլ երգի՛ր, որդի... էգէր ջէննէթդէ մէնգիլիմ օլսա, օրայա գիտմէնամ, սէվլիլիմ սէնսին, է՛յ, է՛յ, է՛յ... փող ունե՞մ, տու՛ր, մի շիշ արադ խմեմ:

ՍՄԲԱՏ.— Լա՛ւ, կտա՛մ, միայն այն ասա՛, հայր, ո՛վ է Ելենա կարպովնան, որին հանդիպեցու համար իր բարեկամները այստեղ են գալիս:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ծիծաղ է, ծիծաղ, հա՛, հա՛, հա՛, նա քո քոյրն է, Հեղինէն:

ՍՄԲԱՏ.— Իսկ նա երբ Ելենա կարպովնա դարձաւ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Այն օրից, երբ նա սկսեց բարձր դասի հետ յարաբերութիւններ ունենալ:

ՍՄԲԱՏ.— Ի՞նչ կապ կարող է ունենալ քոյրս բարձր դասի հետ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Նիազովի քրոջ տղան ուզում է ամուսնանալ նրա հետ: Ինչո՞ւ ես ծիծաղում:

ՍՄԲԱՏ.— Զե՛ որ Նիազովի... նման խնամի պիտի ունենանք:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Այո՛, այո, Ելենա Կարպով-
նան նրանց շատ դուր է գալիս: Բացի այդ Բո-
ման Իվանովիչ Նիսկովը իմ լաւ բարեկամն է,
յաճախ ենք իրար հետ լինում: Գիտե՞ս, այժմ
միջնորդութիւն էլ եմ անում, սպասաւոր, սպասու-
հի, դաստիարակչուհի ես եմ վարձում հարուստների
համար, որի փոխարէն ինձ լաւ վարձատրում են:
Շատ անգամ Բոման Իվանովիչը ինձ ուրիշ յանձ-
նարարութիւններ էլ է տալիս կատարելու, ջանձ,
ջան, էգէր ջէննէթդէ մէնգիլիմ օլսա...

ՍՄԲԱՏ.— Ի՞նչ տեսակի յանձնարարութիւններ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Չեմ ասիլ, Բոման Իվանովիչը
ասում է, որ պէտք է գաղտնապահ լինել: Շատ
լաւ մարդ է նա, միասին յաճախ կօնեակ, լիքօր,
օդի ենք խմում, Ծաղիկ բաջին էլ լաւ կնիկ է,
իսկ Արտեմիյ Մանուկովիչը, հոգի՛ է՛, հոգի:

ՍՄԲԱՏ.— Հեղինէն էլ նրանց մօտ յաճախ
է լինում:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Նրա շորերը միշտ նրանք են
առնում: Արտեմիյ Մանուկովիչը նրան էլ, ինձ էլ
փող է տալիս, բայց նրան շատ է տալիս:

ՍՄԲԱՏ.— Եւ նա ստանում է:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Այլապէս չի կարող հագել այն-
պէս, ինչպէս վայել է բարձր դասի հետ կապեր
ունեցող մի աղջկայ:

ՍՄԲԱՏ.— Սը սս, լո՛ւր, (գնում է դէպի դուռը
և ձօրը ձեռքից բռնա՛յ ներս է քերում նրան) Մայր,
ասա՛, միթէ՛ ճշմարիտ է ասում հայրիկը, ասա՛,

որ նա հարբած է, նա խաբում է ինձ, լռում ես,
մայր, ուրեմն ճիշտ է:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Էգէր ջէննէթդէ մէնգիլիմ օլսա,
որդի՛, երկու արասի փող տո՛ւր:

ՍՄԲԱՏ.— Ա՛ռ:

ԿԱՐԱՊԵՏ (գնում է երգելով):

ՍՄԲԱՏ.— Մայր, դու դարձեալ լռում ես:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ի՞նչ գիտեմ որ ի՞նչ ասեմ:

ՍՄԲԱՏ.— Իսկ աղջիկդ մի սրիկայի ձեռքին
խաղալիք է դարձել: Բայց այդպէս լինել չի կա-
րող, ես կը խօսեմ քրոջս հետ, նա խելօք աղջիկ
է, ամէն բան կասի ինձ:

ՀԵՂԻՆԷ (դրսից) Au revoir! (ձտնում է) Մայ-
րի՛կ, վարդագոյն ներքնազգեստս արդուկել ե՞ս,
վաղը սուրճի եմ հրաւիրւած: Թ՛, այստեղ օտար
մարդ կայ: Երևի Աբրահամի ընկերներից մէկը...
Քը՛ր... ի՞նչ է անում այստեղ:

ՍՄԲԱՏ.— Հեղինէ՛, ինձ չե՞ս ճանաչում:

ՀԵՂԻՆԷ (ձօտենալով նայում է նրան) Սմբատ,
այդ դու ե՞ս, աւելի շուտ գուշակեցի, քան ճանա-
չեցի, սակայն ինչո՞ւ այդպէս վատ ես հագնւած,
տեսնողը քեզ մի քօսեակ կը կարծի:

ՍՄԲԱՏ.— Գուցէ հագուստս քօսեակի է, բայց
վստահ եղի՛ր, որ նրանով ծածկւած է մի բարձր
հոգի և ազնիւ սիրտ պարունակող մարմին:

ՀԵՂԻՆԷ.— Ուրախ եմ (ուզում է գնալ դէպի
սենեակը):

ՍՄԲԱՏ (ծօտենում է նրան) Ո՛ւր ես գնում, Հեղինէ՛, մի՞թէ այդպէս սառն ես ընդունում քո եղբորը:

Հեղինէ.— Իմ եղբորը:

ՍՄԲԱՏ.— Այո՛, հարազատ եղբորդ: (Նրա ձեռները իրենների մէջ պահած ուշադրութեամբ նայում է նրա երեսին, յետոյ հայեացքով չափում է նրա ամբողջ հասակը) Մա՛յր, մեզ առանձին թո՛ղ: (Շուշան անխօս հեռանում է) Ո՛ւր էիր այս ժամանակ և՛ այս հագուստով:

Հեղինէ.— Նիստովանց տանը, Ալեքսանդրա Մատվէյկինայի մօտ:

ՍՄԲԱՏ.— Իսկ ո՞վ է նա:

Հեղինէ.— Մի դաստիարակչուհի, որից ֆերանսերէնի դասեր եմ առնում: Ամէն օր այս ժամանակ գնում եմ նրա մօտ: Այսօր ուրիշ հիւրեր էլ ունէին, դրա համար էլ ուշացայ: Ասենք, Գօզալեանն էլ մեզ հրաւիրեց կառքով մի շրջան անել ծովափում:

ՍՄԲԱՏ.— Միթէ՞ կը վայելէ անանկացած դերձակ կարապետի աղջկան կառք նստել Նիստովանների կամ Գօզալովների հետ:

Հեղինէ.— Ալեքսանդրա Մատվէյկինան իմ բարեկամուհին է, իսկ Գօզալովի աղջիկը իմ դասընկերուհին է եղել:

ՍՄԲԱՏ.— Իսկ մա՞յրդ, նա օտար է՞ քեզ համար, նա քո աղախինն է՞: Չէ՞, որ քո բացակայութեան ժամանակ նա չարաչար աշխատում

է այստեղ բոլորովին միայնակ ու անօգնական:

Հեղինէ.— Ի՞նչ կարող եմ անել, ինչո՞վ կարող եմ նրան օգնել:

ՍՄԲԱՏ.— Քո աշխատանքով:

Հեղինէ.— Աշխատանք ցոյց տո՛ւր: (Ծիծաղ) Ինձ յարմար աշխատանք չկայ: Պետական ղեպւորոցներում վարժուհու տեղ չեն տալ ինձ, որովհետեւ ցէնզ չունեմ, իսկ ցէնզ՝ ստանալը այնքան դժուար ու արդիւնքը այնքան չնչին է, որ մարդ ակամայ մտածում է, թէ չարժէ ցէնզ ձեռք բերելու համար աշխատել:

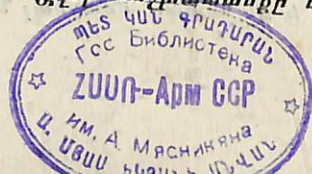
ՍՄԲԱՏ.— Մի ուսումնարանում կամ մի քանի մասնաւոր դասեր տալով դու կարող կը լինէիր օգնել ծնողներին, օրինակ լինել փոքր եղբորդ: Կարող էիր և՛ դաստիարակչուհի լինել, իսկ եթէ այդ էլ չյաջողէիր, քո տեղ ես մի քանի աշակերտուհիներ կը հաւաքէիր և կար ու ձեռք դասեր կտայիր:

Հեղինէ.— Քիչ է մնում, ասէ՛ք, «քո տեղը ես լացարար կը դառնայի»:

ՍՄԲԱՏ.— Ի՞նչ ամօթ բան է լացարար դառնալ մի աղջկայ համար, որի մայրը լացարար է արդէն:

Հեղինէ.— Մայրս ինձ նման չի դաստիարակել: Ինչ որ բնական է անել նրան, նոյնը անել դառն է ինձ համար:

ՍՄԲԱՏ.— Ազնիւ աշխատանքը երբէք դառն

չէ, որքան էլ նա ծանր լինի: Ընդհակառակը ազ-
նիւ աշխատանքի մէջ միայն կայ կեանքի վսե-
մութիւնը և մարդկային երջանկութիւնը:

Հեղինէ.— Կանանց աշխատանքը թունաւոր
է, ասում է Ալեքսանդրա Մատվէյկնան:

ՍՄԲԱՏ.— Նա ստում է անամօթարար:

Հեղինէ.— Ո՛չ, նա ճշմարիտ է ասում: Նա
ասում է նոյնպէս, որ կիներ ծնւած է զւարճանա-
լու համար:

ՍՄԲԱՏ.— Կինը, ինչպէս մի մարդ, ծնւած
է աշխատելու համար: Դուք կոչւած էք լինել մայր,
տանտիկին, դաստիարակչուհի, դուք պարտաւոր
էք լինել և՛ քաղաքացի:

Հեղինէ.— Ես քաղաքացի լինելու մասին չեմ
էլ մտածում, իսկ իմ մայրական, տանտիկնոջ ու
դաստիարակչի պաշտօնները կը կատարեն նրանք,
որոնց կը վճարեմ:

ՍՄԲԱՏ.— Ինչո՞վ:

Հեղինէ.— Այնպիսի մարդու կը յանձնեմ
բողոք, որ կարողանայ վճարել:

ՍՄԲԱՏ.— Կա՞յ այդպիսի մէկը:

Հեղինէ.— Ես ու Գօզալովը սիրում ենք
միմեանց: Մենք ամէն օր տեսնում ենք իրար և
նա այժմեանից արդէն վճարում է իմ հազուստի
և զւարճութիւնների համար:

ՍՄԲԱՏ (խիստ) Այսօրից սկսած այլևս չես գը-
նալ նրա մօտ և կը ջանաս մոռանալ նրան առմիշտ:

Հեղինէ.— Ուշ է արդէն: (Լացում է):

ՍՄԲԱՏ.— Ինչպէ՞ս: (Պառլապ) Հեղինէ՛, ասա՛,
ասա՛... (բռնում է ձեռքը) Արդէն...

Հեղինէ.— Թողէ՛ք ինձ, ի՞նչ էք ուզում ին-
ձանից, ուզում էք, որ չգնամ նրա մօտ, մոռա-
նամ նրան, մոռանամ ինձ, ուզում էք, որ ձեզ ա-
սեմ ամէն բան, ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ, ոչինչ չեմ ասի:

ՍՄԲԱՏ.— Քեզ կստիպեմ ինձ ասել բոլորը:

Հեղինէ.— Ես նրան եմ սիրում, նա էլ ինձ
է սիրում, դուք ո՞վ էք, ինչո՞ւ էք ինձ խանգա-
րում, ինձ հանգիստ թո՛ղ:

ՍՄԲԱՏ.— Ասա՛, ասա՛ ինձ ճշմարտութիւնը
և քեզ հանգիստ կը թողնեմ:

Հեղինէ.— Չեմ կարող ասել, չեմ կարող,
հասկանում ե՞ս, չեմ կարող ասել... մի հետա-
քերքով, որ հասկանաս, կը սարսափես:

ՍՄԲԱՏ.— Հեղինէ... (յարձակւել է ուզում նրա
վրայ):

Հեղինէ.— Ա՛հ... (դէմքը ծածկած փախչում է իր
սենեակը: Սճբատ կանգնում է քարացած):

ՎԱՐԱԳՈՅԻ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

(Բեմը ներկայացնում է ճոխ կահավորւած սրահ նիւղովանց տանը: Սջ կողմը մուտքի դուռը, ձախ կողմը երկու դռներ: Խորը պատշգամբ, որի աջ կողմից մի դուռ տանում է Արտեմի սենեակը: Վարպետը բացելիս նիւղովը մի թիկնաթուղի մէջ ընկողմանած լրացիր է կարգում: Մտնում է մուտքի դռնով Կարապետ Բէտէնգոտով և օսլայած շապիկով):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Բարի լոյս, աղա Առստամ, լաւ լըեր եմ բերել:

ՐՕՄԱՆ.— Երևի փողի շատ կարիք ունես:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Կայ արդեօք աշխարհի երեսին մի մարդ, որ փողի կարիք չունենայ:

ՐՕՄԱՆ.— Եթէ վարպետովի մուրհակը բերել ես, կստանաս ինձանից հարիւր ռուբլի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Այդ մուրհակը իմ գրպանումն է:

ՐՕՄԱՆ.— Մինչև որ չտեսնեմ, չեմ հաւատալ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Տե՛ս:

ՐՕՄԱՆ.— (Հետաքրքրւած) Տո՛ւր, տեսնե՛մ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Նախ դու տուր ինձ հարիւր մանէթը:

ՐՕՄԱՆ.— (Ձանգահարում է: Մտնում է սպասուորը): Մի շիշ կօնեակ և երկու բաժակ սուրճ բեր:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Քիչ էլ ուտելու բան, աղա Առստամ:

ՐՕՄԱՆ.— Կա՛ց, ա՛յ աղա՛յ, քիչ էլ ուտելու բան բեր: (Սպասուորը գնում է): Դէ՛, տեսնե՛մ

մուրհակը, ա՛յ մարդ, քո փողը խօ չեմ ուտելու:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ձեմ տալ, չեմ տալ, չեմ տալ: Դու չես իմանում, թէ ինչպիսի դժարութեամբ եմ հանել այդ մուրհակը վարպետովի թղթերի միջից: Ինձ որ բռնեն, մինչև Սիբիր մէկ կուղարկեն: (Սպասուորը բերում է կօնեակ, սուրճ և ուտելիք):

ՐՕՄԱՆ.— Գնա՛, քեզ պէտք չունենք այլեւս: (Սպասուորը գնում է):

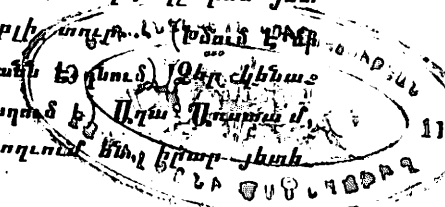
ԿԱՐԱՊԵՏ.— (3 բաժակ կօնեակ է խմում իրար յետևից) Ձեր կենացը, (ուտում է ինչ լաւ ձուկ է, երշիկն էլ պակաս չէ: (խմում է) Ձեր կենացը, աղա՛ Առստամ:

ՐՕՄԱՆ.— Այ մարդ, մուրհակը տուր, տեսնե՛մ, ճիշդ որ քրոջս տղու վարպետովին տւած հինգ հազար ռուբլիանոց մուրհակն է:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ա՛ռ... (Տալիս է: Խմում է): Ձեր կենացը, աղա՛ Առստամ, լաւ կօնեակ է...

ՐՕՄԱՆ.— Մասնաւորապէս քեզ համար եմ բերել տւել ֆրանսիայից, իսի՛ր, որքան կարող ես: Ա՛ռ քեզ դրամ էլ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Աղա՛ Առստամ, մի ոսկի եմ տալիս, ախր ե՞ղ էլ մեղք եմ, մուրհակը ինձ յետ տուր, կամ հարիւր ռուբլի տուր: (Մտնում է իր քանի բաժակ էլ: Փողը գրպանն է դնում) Ձեր կենացը, աղա Առստամ: (Միծաղում է) Աղա՛ Առստամ, երբ մարդու գործերը յաջողութեամբ են լինում, յետևում է...

ւից են յաջողուում:

ՐՕՄԱՆ.— Ինչո՞ւ, ի՞նչ է պատահել:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Այն վրացի աղջիկը, որի մօտ ուղարկել էիր ինձ, ընդունում է քո առաջարկու-
թիւնները: Այսօր պիտի գայ քո գրասենեակում քեզ տեսնելու:

ՐՕՄԱՆ.— Ա՛յ, ապրի՛ս, շատ աչքաբաց մարդ ես, Կարապետ, ա՛ռ քեզ մի ոսկի էլ...

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Շնորհակալ եմ, շատ շնորհա-
կալ եմ, (խմում է) քո կենացը...

ՐՕՄԱՆ.— Դէ՛, կարող ես գնալ: Այն աղջկայ հետ կգաս գրասենեակ երեք ժամ յետոյ: (Կարապետ խոր գլուխ տալով դուրս է գալիս) Վարպետո՛վ, Վարպետո՛վ, դու շատ էիր յոխորտում, հիմա ցոյց կտամ, թէ ո՞վ է Բօման Իվանովիչ Նիազովը,

(Դրսից լսում են խօսակցութեան ձայներ: Մտնում են Ալեքսանտրա Մատվէյկնա և Մա-
դիկ):

ԾԱՂԻԿ.— Այս կնիկը գլխիս է նստում, Առստամ, այստեղ նա ինչացո՞ւ է, եթէ տանտի-
կին է, ասա՛, երեխաներս հաւաքեմ, երթամ այս-
տեղից:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Վճարեցէ՛ք, պարո՞ն, իմ ոռճիկը և այսօր և եթ կը հեռանամ այստեղից:

ՐՕՄԱՆ.— Ասացէ՛ք, նախ...

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Ո՛չ, պարո՞ն, վճարեցէ՛ք և ես իսկոյն կը հեռանամ, դուք ինձ այս տունը մտցրիք որպէս դաստիարակչուհի, յետոյ խաբե-

լով ձեր սիրունին դարձրիք, իսկ հիմա ձեր քոյրը վարւում է ինձ հետ, որպէս աղախնու հետ, կամ ես կամ նա...

ԾԱՂԻԿ.— Ճիշտ է, ճիշտ է, կամ ես, կամ նա:

ՐՕՄԱՆ.— Ա՛խր, ասէ՛ք, տեսնե՛մ, ի՞նչ է պատահել:

ԾԱՂԻԿ.— Խոհարարին պատւիրում եմ կոլո-
լակ պատրաստել, այս կինը յարձակում է վրաս, ինձ կոչում է ասիացի, հայուկ, վայրենի... վերց-
նում, միսը գետին շարտում...

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Ես filet de boeuf a la du-
chesse եմ ուզում: Ես չեմ կարող ասիացու նման ուտել թքոտած, լղրճուկ, ծեծւած այլ և այլ աշ-
լանդակ անուկներ ունեցող կերակուրներ:

ՐՕՄԱՆ.— Սաշա՛, լա՛ւ, գնա՛, ասա՛ թող քեզ համար ֆիլէ պատրաստի: (Ալեքսանտրա գնում է): Ա՛, քո՛յր, ինչո՞ւ ես նրա հետ գլուխ դնում, գնա ուզածդ պատրաստել տո՛ւր, իսկ նա թո՛ղ ֆիլէ ճարի ու ուտի: (Ծիծաղում է):

ԾԱՂԻԿ.— Ծիծաղելով բան չի լինիլ: Նրան պէտք է հեռացնել այս տնից, թէ չէ ես կը հե-
ռանամ:

ՍՄԲԱՏ.— (Մտնում է. բարևում է) Ուզում եմ Արտեմիյ Մանուկովիչին տեսնել:

ՐՕՄԱՆ.— Սպասեցէ՛ք, իսկոյն կը ղրկեմ: (Մադիկ և Բօման Իվանովիչ դուրս են գնում)

ՍՄԲԱՏ.— (Ոտի վրայ, ճիշտ ձիւնոյն տեղը կանգ-
նած սպասում է: Մտնում է Արտեմիյ Մանուկովիչ և ին

derniere mode հազաճ): Արտեմիյ Մանուկովիչի հետ պատիւ ունեմ խօսելու:

ԱՐՏԵՄ.— Այո՛, պարո՛ն, իսկ դուք ո՞վ էք:

ՍՄԲԱՏ.— Բուրազէլեան...

ԱՐՏԵՄ.— (ցնցելով) Օրիորդ Ելինայի եղբայրը...

ՍՄԲԱՏ.— Այո՛:

ԱՐՏԵՄ.— Իսկ ինչի՞ն համար տական ձեր այցելութիւնը այստեղ:

ՍՄԲԱՏ.— Երէկ միայն հասայ իմ հարազատներին մօտ և երէկ միայն իմացայ, որ դուք մեծ պատիւ էք անում մեզ ընդունելով ձեր տունը հօրս և քորջա: Նրանք ձեզ մօտ վայելում են կատարեալ ու ջերմ հիւրասիրութիւն, արդեօք նրա համար, որ ձեզ պատիւ է բերում նրանց բարեկամութիւնը, թէ կայ ուրիշ պատճառ:

ԱՐՏԵՄ.— Մօրեղբայրս ձեզ աւելի լաւ կը պատասխանի քան ես:

ՍՄԲԱՏ.— Ձեր պատասխանն էլ ինձ կը բաւականացնի:

ԱՐՏԵՄ.— Ձեր հայրը մեզ համար աղախիններ, սպասաւորներ և այլն է ճարուճ, բացի այդ մօրեղբայրս երբեմն տալիս է նրան կարևոր կամ չինչին յանձնարարութիւններ կատարելու, որոնց համար և՛ վճարում է նրան:

ՍՄԲԱՏ.— Երևի քոյրս էլ ձեզ համար է կատարում նման յանձնարարութիւններ և դրամ ստա-

նում ձեզանից դրանց համար կամ գուցէ... (դողում է: Կատարի թափով ձեռքը խփում է սեղանին):

ԱՐՏԵՄ.— (նրանից հեռանում է մի քայլ) Հանդարտեցէ՛ք...

ՍՄԲԱՏ.— Ճիշտ էք ասում. պէտք է հանդարտ լինել: Ես ապրել եմ միշտ այնպիսի շրջանում, ուր ամէն բան մաքուր է, նոյն իսկ զաղափարական, մինչդեռ ձեր շրջանում տեսնում եմ այնպիսի բաներ, որոնք անսովոր են ինձ...

ԱՐՏԵՄ.— Մեր շրջանը աւելի զարգացած է...

ՍՄԲԱՏ.— Ո՛չ, պարո՛ն, զարգացում չի կարելի կոչել այն, որին ենթակայ է ձեր միջավայրը: Ձեզ մօտ մարդիկ այլասեռած են, անբարոյակա՜նացած, այլապէս ինչպէ՞ս բացատրել այն, որ մի միլիոնատէր մեղսակցում է մի հարբեցող դերձակի հետ կամ մի աղքատ աղջիկ ձգտում է լինել միշտ հարուստների շրջանում թէկուզ իր պատիւ գնով...

ԱՐՏԵՄ.— Ձեր նպատակը բացատրեցէ՛ք, պարո՛ն:

ՍՄԲԱՏ.— Միթէ՞ չհասկացաք:

ԱՐՏԵՄ.— Ո՛չ, բայց... ո՛չ, ո՛չ, ոչինչ չը հասկացայ...

ՍՄԲԱՏ.— Իմ քոյրը աղքատ ծնողների աղջիկ է. նա պարտաւոր է մնալ տանը, աշխատել, օգնել իր ծնողներին, մինչդեռ նա միշտ լինում է այստեղ, ձեզ մօտ: Նա հրէկ հաւատացնում էր նոյն իսկ, որ դուք և նա իրար սիրում էք:

ԱՐՏԵՄ.— Նա՞ ճիշտ, որ այդպէս ասաց ձեզ:

ՍՄԲԱՏ.— Այո՛:

ԱՐՏԵՄ.— Նա՞... նա՞... սակայն նա չէր
յանդգնիլ...

ՍՄԲԱՏ.— Ես ստիպեցի:

ԱՐՏԵՄ.— (բռնազբօսիկ ծիծաղով) Ձեր քոյրը
չափից աւելի խորամանկ է:

ՍՄԲԱՏ.— Ձեմ հասկանում:

ԱՐՏԵՄ.— Մոռացած իր հասարակական դը-
րութիւնը նա փեսացուններ է որոնում մեր շրջա-
նում, դրա համար էլ շատերին հաւատացրել է, որ
նրանց սիրում է: Ինձ էլ նա հաւատացրեց, բայց
ես չհաւատացի:

ՍՄԲԱՏ.— Իսկ ինչո՞ւ չասացիք նրան, որ ի-
րաւոնք չունի նա մարդկային ամենատարրական
զգացումների հետ խաղալ, ինչո՞ւ նրանից երես չը
դարձրիք, ինչո՞ւ նրա ծախսերը դուք վճարեցիք:

ԱՐՏԵՄ.— Նա իմ քրոջ ընկերուհին էր. նը-
րանք իրար սիրում են... որպէս քրոջ սիրող
մէկը ես չէի կարող նրան հեռացնել մեր շրջանից
առանց քրոջս վերաւորելու... Իսկ մեր շրջանում
անհրաժեշտ էր լաւ հագել, որի համար էլ ոտիպ-
ւած էի նրան դրամ տալ...

ՍՄԲԱՏ.— Որպէս մի ազնիւ մարդ դուք պիտի
զրկէիք ձեր քրոջը իմ քրոջ ներկայութիւնից և
այս վերջինին պիտի ցոյց տայիք իր ծնողների
շրջանը...

ԱՐՏԵՄ.— Այդ իմ ուժերից բարձր էր:

ՍՄԲԱՏ.— Որովհետեւ նա գեղեցիկ էր, այն-
պէս չէ՞:

ԱՐՏԵՄ.— Դարձեալ յուզեցիք:

ՍՄԲԱՏ.— Ինչ որ չէք արել մինչև այսօր,
այժմ արէք, խզեցէ՛ք ձեր յարաբերութիւնները նրա
հետ, նրան ցոյց տւէ՛ք աշխատելու ճանապարհը,
նրան զրկեցէ՛ք ձեր նիւթական օժանդակութիւնից...
դրա համար ես ձեզ երախտապարտ կը լինեմ,
իսկ նա, ճիշտ է այսօր կը վշտանայ, բայց ա-
պագային կը յարգի ձեզ ձեր ազնւութեան համար...

ԱՐՏԵՄ.— Այդ աւելի շուտ դուք կարող էք
անել որպէս մի մեծ եղբայր և ես ձեզ երախտա-
պարտ կը լինեմ, եթէ դուք նրան արգիլէք ինձ
հետևել... ես ձանձրացել եմ նրա դիմուհիներից...
Իսկ մինչ այդ յայտնում եմ ձեզ, որ չեմ սիրել
քո քրոջը և նրան ոչինչ էլ չեմ ասել իմ սիրոյ
մասին: Երթաք բարով:

ՍՄԲԱՏ.— Ես ոչինչ չհասկացայ, աւելի
ճիշտը դուք չբաւականացրիք ինձ:

ԱՐՏԵՄ.— Ես մեղաւոր չեմ, եթէ դուք ան-
ընդունակ էք որևէ բան հասկնալու:

ՍՄԲԱՏ.— Ինչ որ հասկացայ շատ վատ է
խօսում ձեր մասին:

ԱՐՏԵՄ.— Ձեզ հաշիւ տալու կարիք չեմ զգում:
Բարի էք եկել... Խալլա՛հ...

ՍՄԲԱՏ.— Այդ է ձեր վերջին խօսքը:

ԱՐՏԵՄ.— Այո՛:

ՄՐԲԱՏ.— Զգուշացէ՛ք... եթէ, յիրաւի, որեւէ բան պատահել է ձեր մէջ...

ԱՐՏԵՄ.— Զեզ հաշիւ տալ չեմ կամենում, ասացի և կրկնում եմ: Երթաք բարո՛վ:

ՄՐԲԱՏ.— Մնաք բարով: Մենք երևի շուտով կը տեսնուենք: (Գնում է):

ԱՐՏԵՄ.— (Տինակ) Ա՛ռ քեզ բան, անպիտան աղջիկը եղբայր էլ է ունեցել, այն էլ ինչպիսին... յանդուգն, գիտնական, ինչ որ է, անհրաժեշտ է շուտ վերջ տալ այդ աղջկայ և իմ յարաբերութեանց կամ... կամ... եթէ պէտք եղաւ պէտք է հօր ձեռքով որդուն սպանել տալ... (Ճտածում է: Մտնում է Ռոման Իվանովիչ):

ՐՕՄԱՆ.— Օօ՛, բարեկամ, այստեղ ե՞ս և այդպէս մոռալ:

ԱՐՏԵՄ.— Մօրեղբայր...

ՐՕՄԱՆ.— Ինչո՞ւ ես գոյնդ այդպէս ձգել:

ԱՐՏԵՄ.— Մի մեծ գումարի կաքիք եմ ըզգում, այլապէս կեանքս վտանգի մէջ է:

ՐՕՄԱՆ.— Երևի կրկին տարւել ես երէկ գիշեր:

ԱՐՏԵՄ.— Ո՛չ, ընդհակառակը երէկ տա-րել եմ:

ՐՕՄԱՆ.— Ի՞նչ ես անում մեծ գումարը:

ԱՐՏԵՄ.— Մօրեղբայր... ըլլէ...

ՐՕՄԱՆ.— Ասա՛, ասա՛, տեսնե՛մ, ի՞նչ նոր քաջագործութիւն ես արել:

ԱՐՏԵՄ.— 2 տարի է ի վեր Հեղինէին խոստացել եմ իր հետ ամուսնանալ: Սկզբներում անկեղծօրէն սիրում էի նրան, բայց այժմ նրանից վախենում եմ և կամենում եմ շուտ հեռանալ նրանից:

ՐՕՄԱՆ.— Հեռացի՛ր, ո՛վ է ձեռիցդ բռնել:

ԱՐՏԵՄ.— Զեմ կարող, մանաւանդ այժմ, երբ մեծ եղբայրը այստեղ է և կարող է ինձ ստիպել ամուսնանալ իր քրոջ հետ:

ՐՕՄԱՆ.— Յախուռն ես եղել, հա՛, պարոն, առանց հետեանքի մասին մտածելու: Դէ, ուրեմն գնա՛ և ամուսնացի՛ր նրա հետ, ես էլ հարբեցող դերձակ կարապետի և մայրդ լացարար Շուշանի հետ ինամի կը լինենք: Լա՛ւ քաջագործութիւն եո արել, պարոն...

ԱՐՏԵՄ.— Մօրեղբայր... նրա հետ ամուսնանալ չեմ կարող, չեմ ուզում:

ՐՕՄԱՆ.— Լա՛ւ, ի՞նչ ես մտադիր անել:

ԱՐՏԵՄ.— Պէտք է մի գումար տալ այդ աղջկան և լռեցնել, քանի եղբայրը շատ առաջ չի գնացել:

ՐՕՄԱՆ.— Լա՛ւ, որքան ես գնահատում նրան:

ԱՐՏԵՄ.— 10,000:

ՐՕՄԱՆ.— Լաւ է: Երևի դու մտադիր ես ինձ ու մօրդ սնանկացնելու: Այս մի շաբթում քո 15,000 ռ. պարտքդ եմ վճարել, այսօր էլ 10,000 ես ուզում, ես այդքան դրամ չունեմ քեզ տալու:

ԱՐՏԵՄ.— Ուզում եմ, որ պսակւեմ նրա հետ:

ՐՕՄԱՆ.— Իսկ ինչո՞վ ես պահելու:

ԱՐՏԵՄ.— Ի՞նչ անեմ ուրեմն:

ՐՕՄԱՆ.— Ես հազար բուրլի կտամ, մնացածի համար դիմի՛ր մօրդ:

ԱՐՏԵՄ.— Ձեմ ուզում, որ մայրս իմանայ, նա ինձ կըստիպի ամուսնանալ այդ անպիտան աղջկայ հետ: Մօրեղբայր, խնդրում եմ, աղաչում եմ, սա վերջին անգամն է, որ քեզանից այսպիսի մի գումար եմ ուզում, դու չես ճանաչում նրա եղբորը, նա յանդուգն է, իր քրոջ պատիւը պաշտպանելու համար նա կարող է նոյն իոկ ոճիւր գործել... կեանքս վտանգի տակ է, մօրեղբայր... նեւրիւր ինձ... այս անգամ էլ օգնի՛ր...

ՐՕՄԱՆ.— Լա՛ւ, Լա՛ւ, կը մտածեմ այդ մասին:

ԱՐՏԵՄ.— Ձեմ կարող սպասել, պէտք է այսօր վերջացնել այդ աղջկայ հետ:

ՐՕՄԱՆ.— Անպիտան, անպիտան, մինչև ե՞րբ այսքան շռայլ պիտի լինիս դու, ինչ որ է, գնում եմ գրասենեակ, սպասի՛ր ինձ...

ԱՐՏԵՄ.— Շնորհակալ եմ, մօրեղբայր, դու ինձ փրկեցիր խայտառակութիւնից ու մահից: (Համբուրում է ձեռքը):

ՐՕՄԱՆ (գնում է):

ԱՐՏԵՄ.— Դրամը գտայ: Մնում է նրան տալու միջոցի մասին մտածել: (Նստում է գրասե-

ղանի առաջ ու մտածում է: Հեղինէ մտնում է ու դանդաղ մօտենալով գրկում է նրա գլուխը): Հեղինէ՛...

ՀԵՂԻՆԷ.— Քեզ հետ կամենում եմ խօսել:

ԱՐՏԵՄ.— Մօրեղբորս խօսեցի քու դաշնամուրի մասին, նա շուտով կը վճարի...

ՀԵՂԻՆԷ.— Դրա մասին յետոյ:

ԱՐՏԵՄ.— Հա՛... ահա քեզ դրամ, քո յանձնարարած վերարկուին կը վճարես...

ՀԵՂԻՆԷ.— (Փողը ձեռին պահած) Եղբայրս այստեղ է:

ԱՐՏԵՄ.— Տեսայ նրան: Գիտե՞ս, աչքիս լոյս, դու պարզախօս ես եղել նրա հետ: Նա ակնարկեց մեր մէջ տեղի ունեցող ինչ որ մեղքի մասին:

ՀԵՂԻՆԷ.— Արտեմ:

ԱՐՏԵՄ.— Ընդունի՛ր, աչքիս լոյս, որ առժամանակ էլ պարտաւոր ենք գաղտնի պահել մեր միմեանց հետ ունեցած յարաբերութիւնները: Գնա՛ տուն, հոգիս, և...

ՀԵՂԻՆԷ.— Դու ինձանից խուսափում ես:

ԱՐՏԵՄ.— Երեկոյեան քեզ կսպասեմ Գրանտ օտէլում:

ՀԵՂԻՆԷ.— Արտեմ, ինձ մինակ ես թողնում այժմ, երբ ես այնքան պէտք ունեմ քո խորհուրդներին: Եղբայրս ոչինչ չի ուզում հասկանալ, նա ինձ ստիպում է հեռանալ ձեր տնից: Ես այդ անել չեմ կարող... դու գիտես, թէ ինչո՞ւ, չեմ կարող...

ԱՐՏԵՄ.— Ձեմ հասկանում, թէ ինչո՞ւ ես

կամենում այս վերջերս մեր վրայ հրաւիրել ու-
րիշների ուշադրութիւնը: Ես արգիլում եմ քեզ խօ-
սել ուրիշներին մեր յարաբերութեանց մասին...
ցտեսութիւն, մենք շուտով կը տեսնենք: (Գնում է):

ՀԵՂԻՆԷ.— Կա՛ց ա՛խ, Աստուած իմ, այս ի՞նչ
է պատահում ինձ... (ընկնում է հեկեկալով դաշնա-
ծուրի վրայ: Մտնում է Ալեքսանտրա Մատվէյնան բո-
լորովին ուրիշ տարազով և ձօտենում է նրան):

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Ելինա կարպովնա...

ՀԵՂԻՆԷ.— Տիկին...

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Այս ի՞նչ դրութեան մէջ
ես, լաց ես եղել, ի՞նչ է պատահել...

ՀԵՂԻՆԷ.— Ես զժբաղդ եմ, զժբաղդ...

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Քեզ նման մի գեղեցիկ ու
բարեկիրթ աղջիկ չի կարող զժբաղդ լինել: Շա-
տերը պատրաստ են քո ոտների առաջ խոնարհւել,
քեզ երկրպագել և սէր խոստանալ: Իվերջոյ վը-
ճարել, ինչպէս հարկն է:

ՀԵՂԻՆԷ.— Ես սիրում եմ միայն մէկին...
իսկ նա... նա...

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Ձեզ մերժում է...

ՀԵՂԻՆԷ.— Այո՛:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Թո՛ղ մերժի՛:

ՀԵՂԻՆԷ.— Այն ժամանակ չեմ իմանում ի՞նչ
կը պատահի ինձ հետ:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Դուք իսկոյն կը մոռանաք
նրան:

ՀԵՂԻՆԷ.— Այդքան հեշտ է մոռանալ:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Աւելի հեշտ քան մի հնա-
ցած շապիկ աղբանոց նետելը: Ես ապրում եմ
Նիազովի հետ առանց նրան սիրելու և միշտ
զգալով այն ամենամօթալի խայտառակութիւնը,
որին ենթարկում է նա ինձ ամէն օր: Բայց, ի՞նչ
ա՛րած, պէտք է տանել, որովհետեւ ինձ հազուստ,
զւարճութիւններ ու զրամ են հարկաւոր: (Նստում
է դաշնածուրի ձօտ ու նւագում է):

ՀԵՂԻՆԷ.— Դուք ձեր կեանքում երբեք
չէ՞ք սիրել:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Ձեր հասակում, այո՛: (Նը-
լագ): Արտեմը խարում է և կամենում է քեզ լքել:

ՀԵՂԻՆԷ.— Կատակ է՞ք անում, տիկին...

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Ամենապարզ ճշմարտու-
թիւնն եմ ասում: (Նւագ): Սրանց արեան մէջ խըղ-
ճահարութեան ամենաաննշան մի մասնիկ իսկ չկայ:
(Նւագ):

ՀԵՂԻՆԷ.— Սակայն ո՞րտեղից գիտէք, որ նա
կամենում է ինձ թողնել:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Եւ զնաց իր մօրեղբոր մօտ
զրամ ստանալու և այսօր և եթ հեռանալու այս
քաղաքից: (Նւագ):

ՀԵՂԻՆԷ.— (Լռութիւն: Զղաճգութիւն: Ոտի վրայ
է կանգնում) Հաստատ գիտէք այդ:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Այո՛:

ՀԵՂԻՆԷ.— Մնաք բարով: (Վայրկենական տա-
տանուծից յետոյ վճռաբար դուրս է գնում):

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— (Արագ նազ: Յուզում): Խեղճ
 Ելենա: Ասենք, ես էլ քո շրութեան մէջն եմ:
 Ի՞նչ անեմ: (Մտածում է) Միշտ կարող է ինձ օգ-
 նել: Նա պարտիզոնն է: (Մօտենում է պատշգամբին)
 Միխայիլ Մանուկովի՛չ, Միխայիլ Մանուկովի՛չ...
 Լսեց, գալիս է: (Նստում է դաշնամուրի առաջ) ո՛չ,
 այսպէս լաւ չէ. պէտք է ցոյց տալ, իբր թէ մեկ-
 նում եմ: Դիւսի՛րկա... գլխա՛րկա... (Գնում է ձախ
 դռնով ու իսկոյն վերադառնում գլխարկը ձեռին, որ
 կամենում է գլխին դնել):

ՄԻՇԱ. (Մտնում է աշակերտական հագուստով:
 Մօտենում ու համարում է նրան):

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Միշտ, ամօ՛թ է:

ՄԻՇԱ.— Ո՛ւր ես գնում, ես էլ եմ գալու
 քեզ հետ:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Ես առմիշտ հեռանում եմ
 այս տնից: Այստեղ ինձ հալածում են:

ՄԻՇԱ.— Ես էլ կգամ քեզ հետ:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Իսկ ինչո՞վ կապրենք:

ՄԻՇԱ.— Հօրս ինձ թողած ժառանգութիւնը
 միթէ՛ բաւական չէ:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Դու անչափահաս ես: Քեզ
 դրամ չեն տալ:

ՄԻՇԱ.— Ես գիտեմ, թէ մօրեղբայրը ո՛ւր է
 պահում դրամարկդի բանալին:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Միշտ... (Պառկա):

ՄԻՇԱ.— Բայց առանց քեզ չեմ կարող ապրել:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Եթէ դու ուզում ես իմ այս-

տեղ մնալը, ստիպի՛ր մօրդ ինձ հետ քաղաքա-
 վարի լինել:

ՄԻՇԱ.— Ի՞նչ անեմ:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Պահանջի՛ր նրան, որ ինձ
 դէմ ոտնձգութիւններ չանի, սպառնացի՛ր, որ անձ-
 նասպան կը լինես, եթէ ես այստեղից գնամ:
 Վերջապէս ստիպի՛ր նրան յարգել քո սիրուհուն
 քո տան մէջ: Ապա և՛ պահանջի՛ր այնքան դրամ,
 որքան այսօր տալու են Արտեմին:

ՄԻՇԱ.— Այս բոլորիս: Քեզ համար ամէն
 բան կանեմ, միայն թէ դու չհեռանաս ինձանից:
 (Ձանգահարում է: Մտնում է սպասաւորը) Մայրիկին
 կանչի՛ր: (Սպասաւորը գնում է) Սաշա՛, անգի՛նս,
 ես հիմա ցոյց կտամ քեզ, որ գիտեմ իմ սիրած
 կնոջ իրաւունքները պաշտպանել:

ԾԱՂԻԿ.— (Մտնում է) Ի՞նչ ես ուզում:

ՄԻՇԱ.— Դու ինչո՞ւ ես նեղացնում սրան...
 չես իմանում, որ...

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱ.— Լսեցէ՛ք, Միխայիլ Մանու-
 կովի՛չ...

ՄԻՇԱ.— Սրան սիրում եմ, առանց սրան
 չեմ կարող ապրել, չհամարձակես այլևս սրան
 նեղացնել:

ԾԱՂԻԿ.— Սատկես դո՛ւ, որդի, գետինը մըտ-
 նես, պատանքդ կարեմ: Օրիո՛րդ, այսօր և եթ կը
 հեռանաս այս տնից:

ՄԻՇԱ.— Տո՛ւր տասը հազար, ես էլ նրա

հետ կը գնամ:

ԾԱՂԻԿ.— Լո՛ւր, անպիտան:

ՄԻՇԱ.— Ինչո՞ւ Արտեմին տալիս էք, ինձ չէք տալիս...

ԾԱՂԻԿ.— Երկուսով էլ գետինը մտնէք:

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԵՐՐՈՐԴԻ ԴՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

(Առաջին գործողութեան տեսարանը: Սեղանները պատի տակ են քաշել և նրանց վրայ կան գինու և օղու բազմաթիւ շիշեր ու բաժակներ: Վարագոյրը չբացւած լսում են զարմօնի և խառնաձայն երգեցողութեան ձայներ, որ շարունակում են վարագոյրը բացելուց յետոյ էլ, որ ժամանակ զարմօնը նւագում է ծի պար-եղանակ: Բեմի վրայ կան 8-10 զարձացողներ, ոմանք ասիական, ոմանք եւրոպական տարագով):

Ա. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— (Իր բարձր ձայնով լուսթիւն է պահանջում: Նւագում են պարեղանակ: Դաշի և հուրրա աղաղակների ձեջ Արրահսմ վեր է կենում, բեմի վրայ կէս շրջան անում պարելու ձևով և բոլոր ճանդիսականներին գինով լիքը բաժակներ տալիս):

Արրահսմի կենացը: Հուրրա...

ԲՈՂՈՐԸ.— (Ոտի կանգնելով) Հուրրա՛, Արրահսմի կենաց : (Բաժակները իրար են զարնում ու խընում են):

ԱՐԱՋԱՄ.— (Լիքը բաժակը ձեռին) Հուրրա՛, (Խծում է: Բաժակները կրկին են լեցնում): Նւագողի կենացը:

ԲՈՂՈՐԸ.— Նւագողի կենացը, հուրրա՛: (Մէկը պարում է: Երկրորդը հետևում է նրան): Դաշի՛, հուրրա՛:

Ա. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— (Ձեռները ծի քանի անգամ իրար է խփում ուժով): Դաշի՛, դաշի՛: Արրահսմ, գինին վերջանում է, փող կա՞յ:

Բ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Պէտք չկայ այլևս, գլուխնիս կարգին տաքացել է, քիչ պարենք, եղածն էլ խմենք, ապա գնանք ման գալու քաղաքից դուրս: Դաշի՛, դաշի՛: Լեզգինկա՛, տղերք, հս ուզում եմ պարել:

ԲՈՂՈՐԸ.— Լեզգինկա՛, լեզգինկա: Դաշի՛, դաշի՛: (Մափ: Պար):

ԱՐԱՋԱՄ.— (Գին է ածում, ապա անցնում է դրան կողմը, ուր երևում է Եւգենիան, որին ոչ ոք չի նկատում) Ժենիա՛: (Համբոյ): Ինչո՞ւ այսքան ուշացար:

ԵԻԳԵՆԻԱ.— Հիւրեր ունէինք: Ինձ ուզում են նշանել:

ԱՐԱՋԱՄ.— Դու իմ կինը պիտի լինիս:

ԵՒԳԵՆԻԱ.— Ճիշտ է. բայց պէտք է շտապել:
Հայրս այլևս ինձ պահել չի ուզում:

ԱՐՐԱՀԱՄ.— Շուտով քոյրս մարդու կեր-
թայ: Ատկից յետոյ էլ մենք կը պսակենք:

Բ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Օ՛, Ժենիան այստեղ է:
Հուրրա՛: (Մօտենում է ու բարևում):

ԲՈՂՈՐԸ.— Հուրրա: Պար, պար:

Գ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Ժենիա՛, խմի՛ր այս բա-
ժակը իմ կենացը:

ԲՈՂՈՐԸ.— Ո՛չ, ընկերութեան կենացը:

Գ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Նախ իմ, ապա ընկե-
րութեան. այսպէս մի հրեշտակի բարեմաղթու-
թիւնը...

ԱՐՐԱՀԱՄ.— (Նրա ձեռից բաժակը խլելով խը-
փում է յատակին) Չհամարձակե՛ս...

Գ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Ինչո՞ւ չհարձակեմ, աղ-
ջիկ է էլի, այն էլ հայ չէ, որ քաշեմ:

ԱՐՐԱՀԱՄ.— Անպիտան, սրիկայ: (Վերցնում
է ձի աթոռ) Սրանով գլուխդ կը ջարդեմ:

Գ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Հա՛, հա՛, հա՛... տան
մէջ ինձ է վախեցնում, թէ տղամարդ ես, դուրս
ե՛կ և քեզ ցոյց կտամ բռնեցքիս ուժը:

ԱՐՐԱՀԱՄ.— Համարձակու՞մ ե՞ս, դուրս մեր
տնից, դուրս... (Բռնում են իրար օձիքից. միւսները
ձիջածտում են և ջանում են հանդարտեցնել: Երբեք
լսում է Եւգենի ձայնը, որ Արրահամ է կանչում: Մեծ-
կուելով դուրս են գնում: Երկու հոգի հեռուում են նը-
րանց: Բեժի վրայ թունդ վիճաբանութիւն):

Դ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Է՛, բաւական է, խօսէ՛ք,
սազդ նւագի՛ր... ես կամենում եմ պարել... Ժե-
նիա, պարենք:

ԲՈՂՈՐԸ.— Ժենիան է պարում, հուրրա՛:

ԵՒԳԵՆԻԱ.— Չեմ ուզում: Չեմ կարող: (Չոր-
րորդ զւարճացողը պարում է. ուժով քաշում է Եւգե-
նիային: Մտնում են կարապետ և Սմբատ: Կարապետ
ծափ է տալիս):

Ա. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Բա՛րե, բա՛րե, կարա-
պետ ապեր, ինչպէ՞ս ես: Համեցէ՛ք, սեղանին մօ-
տեցէ՛ք: Այս եղբայրը ո՞վ է: Կարապետ ապե՛ր,
գինի չե՞ս ուզում:

Բ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Գինի մնացել է, որ ուզի:

ԿՍՐԱՊԵՏ.— Մօտենանք սեղանին, Սմբատ:
Սրանք եղբորդ ընկերներն են:

ԵՒԳԵՆԻԱ.— Իսկ ես նրա նշանածը:

ՍՄԲԱՏ.— Շատ ուրախ եմ: Իսկ ուր է եղ-
բայրս:

Ա. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Գնաց կուի:

ՍՄԲԱՏ.— Ինչպիսի ընկերներ է՞ք, որ նրան
մինակ էք թողնում: Գնացէ՛ք, ճարեցէ՛ք նրան և
բերէ՛ք ինձ մօտ:

Բ. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Դու մեզ տնից դուրս ես
անում:

ՍՄԲԱՏ.— Դուք իմ սիրելի հիւրերն էք, մի-
այն ճարեցէ՛ք եղբորս:

Ա. ԶԻԱՐՃԱՅՈՂ.— Կը ճարենք նրան և միա-

սին յետ կգանք: Դու մի քանի ղոյլ զինի բերել տո՛ւր:

ՍՐԲՍ.— Լա՛ւ, Լա՛ւ: (Գնում են):

ԵԻԳԵՆԻՍ.— Իսկ ինձ համար ի՞նչ ես ասում:

ՍՐԲՍ.— Ձեզ կը պսակեմ:

ԵԻԳԵՆԻՍ.— Շնորհակալ եմ: (Համբուրում է ու գնում):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (Որ ծինչ այդ խճում էր) Ա՛յ, լաւ արե՛ր, որդի, եթէ այդ լակոտներին դուրս չանէիր, ինձ ոչինչ չպիտի մնար խմելու: Քո կենացը... Թթւած գինի է... կարծես քացախ լինի...

ՍՐԲՍ.— Հա՛յր, բաւական է, որքան խըմեցի՛ր, գնա՛ միւս սենեակը և պառկի՛ր:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Սպասի՛ր, մի քանի շիշ էլ դաւտարկեմ... չկարծես լիքն են... ամէնի մէջ հալիւ կէս բաժակ կամ մի բաժակ է մնացել:

ԱՐԲՍ.— (Մտնում է առանց զխարկի, փոշոտած, ճակատը ճանկուած, ծաղերը ցրի): Օ՛, տըղերքը ո՛ւր են գնացել:

ՍՐԲՍ.— Եկել են քեզ փնտռելու:

ԱՐԲՍ.— Ա՛յ, ջան տղե՛րք, այդպէս ընկերութիւն կանեն... բայց ծեծեցի հա՛...

ՍՐԲՍ.— Աբբահա՛մ...

ԱՐԲՍ.— Սմբա՛տ, եղբա՛յրս... (ուզում է համբուրել):

ՍՐԲՍ.— Պը՛ֆֆ: գինիի հոտ է գալիս բերնիցդ:

ԱՐԲՍ.— Գինի եմ խմել, գինիի հոտ պիտի գայ:

ՍՐԲՍ.— Դու կուել ես...

ԱՐԲՍ.— Այո՛, նշանածիս պատիւն էի պաշտպանում:

ՍՐԲՍ.— Իսկ քոյրդ ո՛ւր է:

ԱՐԲՍ.— Ես քոյր չունեմ:

ՍՐԲՍ.— Միթէ՞ Հեղինէն քո քոյրը չէ:

ԱՐԲՍ.— Նրան հազիւ եմ տեսնում ա՛միսը մի անգամ: Հագնում է որպէս մի իշխանուհի, ման է գալիս հարուստ պարոնների և տիկինների հետ և երբ տեսնում է ինձ, պատիւ չի համարում բարեւել իսկ: Թո՛ղ մեռնի նա: Ես աւելի գոհ կը լինեմ:

ՍՐԲՍ.— Միթէ՞ նա քեզ այդքան վշտացրել է:

ԱՐԲՍ.— Ինչո՞ւ նա չի մնում մեր համեստ ընտանիքում, ինչո՞ւ է խուսափում նա մեր շրջանից:

ՍՐԲՍ.— Բայց նա ինչպէ՞ս մնայ այս ընտանիքում, ուր բացի համեստութիւնից ամէն բան կայ: Ի՞նչ հաճոյք պիտի ստանայ նա քո ընկերներից, որոնք խմում են խոզի նման ու իրար հայհոյում որպէս սրիկաներ:

ԱՐԲՍ.— Բայց չէ՞, որ դուք զցեցիք ինձ այս շրջանի մէջ: Դու համալսարանից դուրս գալուց յետոյ աներեւոյթացար առանց քո գոյութիւնն իսկ զգացնելու մեզ: Հեղինէն գիմնագիրան աւար-

տելուց յետոյ սկսեց խուսափել մեր տնից: Հայրս քանի ունէր ինձ զրկեց ուսումից, գտնելով որ ուսումն է քեզ ու իր աղջկան խլել իր ընտանիքի ծոցից, իսկ երբ սնանկացաւ, այլեւ չէր կարող ինձ դպրոց զրկել, եթէ կամենար իսկ: Դուք ինձ չէք սիրել... դո՛ւք ինձ նկատմամբ մէկ մէկ ոճրագործ-նեւորներ էք հանդիսացել:

ՍՄԲՍ.— Աբրահամ, հանդարտ խօսի՛ր:

ԱՐԲՍՅԱՄ.— Հայրս տգէտ էր, դու հետու էիր, իսկ քոյրս կըթւած էր ու ինձ մօտ, բայց երբէք չհետաքրքրեց ինձանով:

ՍՄԲՍ.— Որքան էլ դժգոհ լինես նրանից, նա մեր քոյրն է, Աբրահամ, մենք պէտք է նրան պաշտպանենք և ազատենք իրան սպառնացող անպատուութիւնից:

ԱՐԲՍՅԱՄ.— Մեր պատիւը Նիազովների տանը ֆնաց:

ՍՄԲՍ.— Դու այդքան սառնութեամբ ես աւսում այդ:

ԱՐԲՍՅԱՄ.— Թո՛ղ ճշտեն իմ կասկածները ես կսպանեմ Նիազովի քրոջ տղան էլ, քրոջս էլ: Նրանց համար պատրաստ եմ պահում իմ գօտու ծալքում սուր դաշոյնը:

ՍՄԲՍ.— Միթէ՞ դու մարդասպան ես:

ԱՐԲՍՅԱՄ.— Ես անմեղ արիւն չեմ թափել:

ՍՄԲՍ.— Մի կաթիլ արիւն իսկ թափել ոճիր է:

ԱՐԲՍՅԱՄ. Ես սիրում եմ մեր պատիւը, ես չեմ թոյլ տալ, որ մի սրիկայ արատաւորի իմ հարազատ քրոջ անունը... ինձ իբրեւ գողի նըստեցրել են բանտ, այժմ էլ թո՛ղ իբրեւ մարդասպան բանտ գնամ:

ՍՄԲՍ.— Գրգուելու կարիք չկայ, եղբայրս, Հեղինէն ես և դու միացած կարող ենք կարգի բերել... ոտի ձայն է լսուում... ուղղի՛ր հագուստը... (ճանու՜մ է Հեղինէ և առանց նկատելու նրանց գնում է իր սենեակը):

ԱՐԲՍՅԱՄ.— Գնում եմ ես:

ՍՄԲՍ.— Սպասի՛ր, համբուրեցէ՛ք միմեանց, հաշտեցէ՛ք իրար հետ:

ԱՐԲՍՅԱՄ.— Երբէ՛ք. ես նրան չեմ համբուրել մինչև այն օրը, երբ նա կամուսնանայ մի պատաւաւոր մարդու հետ և իր վրայից կը վերցնի անտեղի կասկածները և կամ կը խայտառակի իր անունը ու կսպանւի այս դաշոյնով: Դու ես մեծ եղբայրը, խրատի՛ր նրան: (Գնում է):

ՍՄԲՍ.— (Մի՛նակ) Միթէ՞ սրանք են իմ հարազատները... հայր, վեր կա՛ց... քնած է... (Գնում է Հեղինէի սենեակի կողմը և ականջ է դնում): Նա մահ է գալիս արագ արագ: (Ուզում է դուռը բանալ: Հեղինէ դուրս է գալիս գլխարկը գլխին, ձեռնոցներն ձեռին և ձօխ հագուստով: Սճբատ յետ է քաշում):

Հեղինէ.— Ինչո՞ւ եկաք այն տեղ:

ՍՄԲՍ.— Իսկ դու ինչո՞ւ ես գնում:

ՀԵՂԻՆԻ.— Ե՞ս, ե՞ս... Սակայն այդ ձեռքին
բանն է... երեկ ասացի ձեզ, որ դուք իրաւունք
չունէք իմ գործերին միջամտելու... ես կարող եմ
անել այն, ինչ որ ինձ հաճոյք է պատճառում...
հասկանում է՞ք...

ՍՄԲՆՏ.— Միայն չես կարող անել այն,
ինչ որ պատշաճ է, այդպիսի դիպածոմ ես ինձ
իրաւունք կտամ նոյն իսկ բռունցքի ուժով քեզ
հնազանդեցնելու իմ կամքին:

ՀԵՂԻՆԷ.— ԴժՆԵ... մի բօսեա՞կ... մի ինք-
նակոչ խնամակալ... (Ծիծաղում է)։

ՍՄԲՍՏ.— Այո՛, ես... քո հաբազատ եղբայրը:

ՀԵՂԻՆԷ.— Աչքս լոյս: (Քնճիճաղ):

ՍՄԲՍՏ.— Դու որպէս մի կրթւած աղջիկ,
պարտաւոր ես մեր անունը բարձր պահել ամէն
տեսակի խայտառակութիւններէց, դու պարտաւոր
ես օգնել քո ծնողներին, որոնք ոչինչ չեն խնայել
քեզ դաստիարակելու համար, դու պարտաւոր ես
նոյն իսկ օգնել քեզ նման բոլոր մարդկանց: Եթէ
դու այդ բոլորը չես անիլ, ես իրաւունք ունեմ
քեզ ստիպելու, որ անես: Եւ այդ քո երջանկու-
թեան, քո բաղդաւորութեան համար:

ՀԵՂԻՆԻ.— Ինձանից աւելի կըթւած ես ղու
ու զարգացած, ինչո՞ւ ղու էլ թերացար քո պար-
տականութեանց մէջ և այսօր ներկայանում ես մեր
տանը, որպէս մի աւագակ կամ թափառաշրջիկ:

ՍՄԲՈՏ.— Որքան ուզաիս պիտի լինէի, եթէ

դու էլ փոխանակ թրեկելու այս ու այն ձրիակերի հետ, աշխատելիք ինձ նման կատարել քո բոլոր պարտականութիւնները դէպի այն մարդիկ, որոնց հաշուով ու ջանքերով մենք ապրել ենք ու սովորել: Համալսարանում դեռ ես ծանօթացայ այն սոսկալի բռնութիւնների հետ, որ գործ են դնում փոքր թուով մարդիկ մի խոշոր մեծամասնութեան վրայ: Ես տեսայ, թէ ինչպէս այդ մեծամասնութեան արեան քրտինքով կառուցած լուսաւորութեան տաճարների դռները փակ են նրա զաւակների առաջ, մինչդեռ փոքրամասնութեան զաւակները օգտուում էին նը-
րանց լոյսից ու նրանց աւանդած դաստիարակու-
թիւնից: Իբրեւ այդ մեծամասնութեան մի զաւակը որոշեցի պայքարիլ փոքրամասնութեան դէմ թէ-
կուզ իմ կեանքի գնով, նւիրեցի այն ահեղ մար-
տին, որի մեզ տալիք յաղթութիւնը պիտի բաղդա-
ւորացնի ամբողջ տանջւող մարդկութեանը: Մնացի
բաղցած, ծարաւ, թափառաշրջիկ դարձած, բայց
միշտ պայքարողի վեհութիւնը իմ հոգում և պար-
տականութիւնը կատարողի գոհունակութիւնը իմ
կրծքի տակ:

ՀԵՂԻՆԷ.— (Երբեմն լսում է եղբորը, երբեմն հայելու ճեջ է նայում առանց նրա վրայ ուշադրութիւն դարձնելու, անհամբեր շարժումներ է անում, ուզողով գլխակրկր կամ շրջագգեստի ծալքերը: Պառուզա):

ՍՄԲՍՏ.— Իմ պայքարի մէջ ունեցայ յաղ-
թանակի և պարտութեան ըոպէսներ: Վերջապէս
ձերբակալեցի: Աքսորւեցի: Շղթայակապ էի մի

քանի տարի շարունակ: Ոտի տակ էր տրուում իմ մարդկային արժանապատուութիւնը ամենախայտառակ խենէշութեամբ: Ես ոգեւորուում էի սակայն այն խորին հաւատքով, թէ իմ ընկերները շարունակուում են իմ կիսատ թողած գործը: Ես հաւատում էի, որ դու, իմ քոյրը, ձեռք ձեռքի տաւծ իմ եղբոր հետ կազմում էք տանջողների բանակի առաջին վետերանները: Վերջապէս ես հաւատում էի, որ յաղթանակը վերջ ի վերջոյ մերը պիտի լինի... մեզ պիտի պատկանի: Եւ երբ մահը աչքիս առաջ ունենալով իմ շղթաները կոտրեցի և փախայ դէպի այս կողմ, այն երջանիկ յոյսը ունէի, թէ քեզ, եղբորս ու ծնողներին պիտի գտնեմ մի ջերմ համերաշխութեան մէջ, որից հետո ես այնքան յուզւել եւ... բայց ի՞նչ տեսայ այստեղ... հայրս հարբեցող դարձած... մայրս լացաբարունէի: Եղբայրս գողանում է... իսկ քոյրս... օօօ... չեմ հասկանում...: Ի՞նչ ասել... դու քեզ չես կարողացել բարձր պահել այլև այլ կասկածներից:

Հեղինէ.— Ես արեւ եմ այն, ինչ որ լաւ եմ համարել: (Ծիծաղելով շուռ է տալիս դէմքը նրանից): Գուցէ դու էլ կամենայիր, որ ես էլ ընկնէի փողոցները մի շարք մազը կտրած աղջկանց նման, յեղափոխական ճառեր խօսէի և բանտ նստէի կամ Սիբերիաի գնացի:

ՍՄԲՍ.— Այդ էր քո պարտականութիւնը:

Հեղինէ.— (Շարունակում է ծիծաղել) Չէի կա-

րող կարծել, թէ մի համալսարանական այսպիսի արտառոց մտքեր կարող է ունենալ... (շարունակում է ծիծաղել):

ՍՄԲՍ.— Որքան արժէ այդ գլխարկը: Ո՞վ է վճարել դրա արժէքը:

Հեղինէ.— Նա որ սիրում է ինձ և այժմ այլևս խուսափում է ինձանից, որովհետեւ դուք ձեր կոպտութեամբ վիրաւորեցիք նրան:

ՍՄԲՍ.— Եւ դու դեռ կրում ես նրա քեզ ընծայած հագուստը կամ գլխարկը:

Հեղինէ.— Դա սիրոյ նշան է, սիրոյ յիշատակ:

ՍՄԲՍ.— Դա ստոր խարեբայութեան նշան է, դա քո պատւի գնի մի մասն է: Դէն գցի՛ր... դու այդ չպիտի կրես քո գլխին... չե՞ս անում... լաւ... (յափշտակում է գլխարկը նրա գլխից և ոտի տակ է գցում): Հերթդ հագուստիդ եկաւ:

Հեղինէ (Յետ է քաշւում, ծնում է կանգնած, նստում է ուղիղ նրա երեսին, յսնկւած ծոռնում ու ապտակում է ելքօրը: Ապա կատարութիւնից լաց է լինում: Սճբատ լիտ է քաշւում, բռնեցքը բարձրացրած ծոռնում է նրան, լանկարծ կանգնում է ու ծիծաղում: Ապա ծոռնում է նրան, նրա թևը բռնում ու Հեռացնում աչքերից):

ՍՄԲՍ.— Ասա՛, ի՞նչ անուն տալ քո այդ վարմունքին... չե՞ս ասում... ուրեմն ես ասեմ...

Հեղինէ.— Ների՛ր, ների՛ր...

ՍՄԲՍ.— Ասա՛, ասա՛...

Հեղինէ.— Կը հանեմ այս հագուստը, նոյն իսկ մերկ կը մնամ, միայն ների՛ր ինձ, եղբայր...

ախ, կո՛ւրծքս... որքան սեղմում է այս քորսա՜ժը, որքան ծանր են շրջագգեստիս զրօշակները: (Շարտում է վերարկուն, քանդում է քորսածի կօճակները, յանկարծ ջղաճգարար ծիծաղում է, ընկնում է աթոռի վրայ ու լացում): Որքան դժբաղդ եմ... որքան դժբաղդ ես...

ՍՄԲՍ.— Հեղինէ...

ՀԵՂԻՆԷ.— Ո՛չ մի խօսք, ես կարիք չունեմ քո մխիթարութեան, ես պէտք ունեմ ներողամտութեան, լայնասիրտ, մեծահոգի ներողամտութեան:

ՍՄԲՍ.— Քեզ ներել միայն դու ես կարող, քոյր:

ՀԵՂԻՆԷ.— Ես մեղաւոր եմ... բայց ինձ ներել չեմ կարող... մարդիկ շատ վատ են, եղբայր, ոչ ոքին չի կարելի հաւատալ... մինչդեռ ես կարեք ունէի մի մարդու, որին կարողանայի հաւատալ ըստ ամենայի:

ՍՄԲՍ.— Հանդարտելի՛ր Հեղինէ:

ՀԵՂԻՆԷ.— Գուցէ կարծում էք, որ ինձ շատ երջանիկ էի զգում այն տանը... ո՛չ... երբէք... այնտեղ ես միշտ ճնշւել եմ... և թէև ամէն մի բոսք ուզում էի այնտեղից հեռանալ, բայց չէի կարողանում... կար այնտեղ մի բան, որ ինձ քաշում էր և ես գնում էի նրա յետևից... Այնտեղ ճութիւնն էր ինձ գրաւում... (պառլզա) ինձ գրաւում էր մանաւանդ միշտ անհոգ, միշտ զւարճութիւնների յետևից վազող հասարակութիւնը...

Դաշնամուրի ամենաանշան մի հնչիւնը ինձ գրգռում էր... վայլսի մի շրջան ինձ յուզում էր, իսկ թատրոնների մասին տեղի ունեցող խօսակցութիւնները ինձ լիակատար բաւարարութիւն էին պատճառում:

ՍՄԲՍ.— Մի յուզելի՛ր, անոյշ քոյրս, այժմ քեզ մօտ եմ ես... Ես կաշակցեմ հոգեպէս վերանորոգելու համար:

ՀԵՂԻՆԷ.— Ների՛ր, եղբայրս... հաւատա՛ ես մեղաւոր չէի... Սպէնսէր, Նօրդաու, Շպէլհագէն էի կարդացել, ազատամիտ դարձել, տանը նստել չէի կարող: Ասենք ինչո՞ւ նստէի տանը, ո՛չ կար ա՜նել էի իմանում, ո՛չ կերակուր եփել, ո՛չ լացք ա՜նել, նոյն իսկ մի երեխայ կարդացնել չէի կարող... ինձ ոչինչ չէին սովորեցրել դպրոցում, բացի զարգարեւելն ու ուսսերէն կոտրատելը, իսկ իմ շրջապատը ինձ ներշնչել էր միայն մարդու գնալու մասին երազել... ինձ հաւատացնելով, որ շատ գեղեցիկ եմ և իմ գեղեցկութիւնը բաւական է ինձ երջանկացնելու համար: Եւ այդ բոլորի արդիւնքը ինձ համար տանջանք, յուզում ու նախանձ եղան...

ՍՄԲՍ.— Ես ապրել այս քաղաքում չեմ կարող, շուտով պիտի գնամ արտասահման՝ միառժամանակ ոստիկանութեան աչքերից իմ հետքը կորցնելու համար: Քեզ էլ կը տանեմ հետս... այնտեղ քեզ կը սովորեցնեմ աշխատել...

ՀԵՂԻՆԷ.— Այո՛, այո՛... (ըռնազբօսիկ ժպիտ)։

ՍՄԲԱՏ.— Քեզ կը սովորեցնեմ ապրել քո շրջանում, օգնել քեզ նմաններին, սովորեցնել նրանց... և դա կը լինի քո իրջանկութիւնը։

ՀԵՂԻՆԷ (Ջղաձգաբար երկար ծիծաղում է)։

ՍՄԲԱՏ.— Հեղինէ՛...

ՀԵՂԻՆԷ.— Դու կարող ես այդ բոլորը առնել, դու ազնիւ ես... դու կարող ես ազնիւ մարդկանց երեսին նայել... մինչդեռ ե՞ս... ե՞ս... արժանի չեմ յարգանքի... ես պէտք է խաբեմ ու խաբւիմ... գնա՛, գնա՛... (ծիծաղ)։

ՍՄԲԱՏ.— Ի՞նչ պատահեց քեզ... Հեղինէ՛...

ՀԵՂԻՆԷ.— Այն որ... ե՞ս... ե՞ս... անառակ եւ...

ՍՄԲԱՏ.— Անառակ։

ՀԵՂԻՆԷ.— Սը՛սս... (ընկնում է ցած ու լացում)։

ՍՄԲԱՏ.— Անառակ... անառակ... ա՛խ նախազգացումներս... նախազգացումներս... հայր, մայր, եկէ՛ք, տեսէ՛ք, ձեր աղջիկը անառակ է... ասա՛... քեզ ո՞վ խաբեց...

ՀԵՂԻՆԷ.— Ես խաբեցի բոլորին։

ՍՄԲԱՏ.— Ա՛հ...

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ՋՈՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

(Երրորդ գործողութեան տեսարանը։ Դեռ բեմի վրայ ինկած գան Հեղինէի գլխարկը և վերարկուն։ Սեղանների վրայ շիշեր ու բաժակներ։ Վարագոյրը բացելիս բեմը դատարկ է։ Կարապետ պառկած է նախկին դրութեան ձեջ։ Մտնում է Շուշան սեւեր հագած, գլխին սև շալ։ Կռնատակին կայ սպիտակ ձի՝ ծրար։ Մտնելով բեմ ծրարը դնում է առաջին աթոռի վրայ)։

ՇՈՒՇԱՆ.— Դարձեալ անիծւած Արրահամը քէֆ է արել ու տունը տանուվրայ թողել։ Ո՛ւֆ... ինչքան յոգնած եմ։ (Նստում է)։ Կոտրւի Հեղինէի ոտը... մի բոպէ տանը դադար չունի։ Վա՛... ոչ բարով մարդս այստեղ է... (ձօտենում է) Կարապետ, Կարապետ, (շարժում է նրան)։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Կորի՛ր այստեղից, ինչո՞ւ ես քոնս խանգարում։

ՇՈՒՇԱՆ.— Վեր կաց, ամօթ է։ Հիմա ուր որ է, Սմբատը կգայ։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Գնացի՛ր լացքի փողերն ստանալու։ Տո՛ւր երկու արասի մի շիշ օղի խմեմ։

ՇՈՒՇԱՆ.— Այլեւս այս տունը օղի չի մտնի։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Դու էլ քո սիրած որդու հետ գետինը մտնես։ Ինչո՞ւ քոնս խանգարեցի՛ր։ Ծաւաւ եմ մի քանի կոպէկ տո՛ւր։

ՇՈՒՇԱՆ.— (ծանկանում է գնալ Հեղինէի սենեակը, տեսնում է յատակի վրայ ընկած նրա վերարկուն ու զլխարկը) Այս ի՞նչ է, գլխարկը պատահա պատահ, վերարկուն փոշու մէջ, աղջիկս, աղջիկս, նրան թակել, չարչարել, սպանել են... (վազում է նրա սենեակի կողմը):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Հեղինէ... վա՛յ, վա՛յ... նա սպանւած է... (ձաղերն է փետում ու լացում) բայց... բայց... ո՛չ, ո՞չ, ո՛չ, ո՞չ... (Դուրս է գալիս Հեղինէ ձաղերը թափած, աչքերն արտասուակալած: Շուշան շփոթւած է: Կարապետ նրանց առաջ է վազում): Հեղինէ... դու սպանւած չես, չէ՞... ո՞վ կարող էր քեզ սպանել:

ՀԵՂԻՆԷ.— (Իրկար հայեացք շուրջը: Ձեռք պինդ սեղծում է: Թեթև հեգնական ծիծաղ: Գլուխը խոնարհեցնում է ու բարձրացնում) Ես սպանւած եմ...

ԿԱՐԱՊԵՏ (Յետ է քաշւում):

ՇՈՒՇԱՆ (Գրկում է աղջկան ու լացում):

(Պառլա: Պատկեր: Մտնում է Մաղիկ: Հեղինէ ծածկում է երեսն ու արագ հեռանում: Շուշան հետևում է նրան):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Բարո՛վ, Մաղիկ բաջի՛, բարո՛վ, համեցէ՛ք, համեցէ՛ք:

ՄԱՂԻԿ.— Բա՛րե, ո՛ւր է աղջիկս, Հեղինէս:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ի՞ր սենեակում, համեցէ՛ք:

ՄԱՂԻԿ.— Մայրն էլ այստեղ է՛:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Այո՛, այո՛, Հեղինէի սենեակում, համեցէ՛ք: Ես էլ կարող եմ գալ:

ՄԱՂԻԿ.— Ո՛չ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (ձենակ) Ի՞նչ են խօսում, ը... հասկացայ: Եկել է աղջկանս ի՞ր տղուն կնութեան ուզելու: (Փախտ) Շուտով հարուստ խնամիկներ ու փեսայ կունենամ... (Ծիծաղ: Մօտենում է դրան ու կրկին լսում) Հեղինէն լաց է լինում... Մաղիկ բաջին խօսում է... ըր՛... ի՞նչ անում եմ, ոչինչ չեմ կարողանում լսել... (լուծ է. յանկարծ յետ է քաշւում: Մտնում է Հեղինէ, նրա յետից Մաղիկ. երկուսն էլ յուզւած: Կարապետ քաշւում է պատի տակ):

ՄԱՂԻԿ.— Հեղինէ, դու ինձ մինչև վերջը չլսեցիր:

ՀԵՂԻՆԷ.— Ինձ հանգիստ թողէ՛ք:

ՄԱՂԻԿ.— Քո ապագան իմ որդու շնորհիւ կործանւում է, աղջիկս, իսկ ես այդ չեմ կարող տանել... ես նամուս ունեմ... իրիզ ունեմ...

ՀԵՂԵՆԷ.— Ինչո՞ւ էք այդ բոլորը ասում:

ՄԱՂԻԿ.— Ես ստիպեցի Արտեմին, որ ա՛մուսնանայ քեզ հետ, նա ինձ բանի տեղ չղրեց, նա այլևս ինձ համար գոյութիւն չունի, եթէ երեսայ ունէք, ասա՛, ո՛ւր է նա... ես նրան կը վերցնեմ, կը որդեգրեմ և կը դաստիարակեմ. հա՛րազատ զաւակներս ինձ միութարութիւն չտւին, բազա՛տ զաւակներս ինձ միութարութիւն չտւին, թո՛ղ իմ անհարազատ թոռը տայ այդ: Ասա՛, հոգիս, աղջիկս, ո՛ւր է երեսան...

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Երեսայ, ո՛ւմ երեսայի մասին է ձեր խօսքը:

ՀԵՂԻՆԷ.— Իմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ես քեզ կսպաննեմ: (Ուզում է խփել):

ՀԵՂԻՆԷ.— Ձհամարձակես... Տիկի՛ն, կա-
րող էք հեռանալ, ես ձեր օգնութեան պէտք չու-
նեմ, նախ երեխայ չունեմ... երկրորդ, եթէ ունե-
նենայի իսկ, աւելի շուտ կը խեղդեմ, քան թոյլ
կտամ, որ նա ապրի ու միշտ ինձ յիշեցնի իմ
թշւառութիւնը:

ԾԱՂԻԿ.— Հեղինէ՛, աղջիկս:

ՀԵՂԻՆԷ.— Կարող էք գնալ, տիկի՛ն, և լաւ
կը լինի որ մէկ էլ ինձ տեսնելու չգաք:

ԾԱՂԻԿ.— Քեզ միշտ օգնել իմ պարտակա-
նութիւնն է: (Գնում է):

ՀԵՂԻՆԷ.— (Գնում է իր սենեակը, քիչ յետոյ
կրկին դուրս գալիս: Կարապետ կահկարտիքն է իրար
խփում և «կըսպաննեմ» զորգուռն: Հեղինէ ծօտենում
է նրան, նայում նրա աչքերին, ապա ճատով ցոյց է
տալիս իր սենեակի ծուտքը: Կարապետ լուռ գնում է:
Պառլա: Շուշան գալիս է բեմ Հեղինէի սենեակից)
Մայրի՛կ...

ՇՈՒՇԱՆ.— Այդ ի՞նչ փորձանք բերիր քո
զլխին, աղջիկս:

ՀԵՂԻՆԷ.— Ների՛ր ինձ, մայր, ների՛ր, դու
ինձ այնքան սիրում էիր, մինչդեռ ես քեզ մե-
նակ էի թողնում օրերով ու թրեւում իմ հաճոյք-
ների համար: Իսկ երբ այժմ ես արտասուում եմ,
դու ես միայն ինձ մօտ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Եղբայրդ էլ քեզ մօտ է, քեզ

հետ է: Նա և ես միացած կաշխատենք քեզ եր-
ջանիկ դարձնել:

ՀԵՂԻՆԷ.— Այդ մասին չեմ էլ մտածում, ինձ
միայն մի բան է հարկաւոր, քո և եղբորս ներո-
ղամտութիւնը և այն էլ, ո՛չ միայն ինձ, այլև՝
այն մարդու նկատմամբ, որից խաբւեցի ես:

ՇՈՒՇԱՆ.— Նրան կը ներեմ միայն այն դէպ-
քում, երբ նա կը պաակւի քեզ հետ:

ՀԵՂԻՆԷ.— (Հազիւ լսելի ձայնով) Նա կը պը-
սակւի:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ո՛ւր է, ինչո՞ւ չի գալիս քեզ
միտթարելու:

ՀԵՂԻՆԷ.— Նա կգայ, մայր, անպատճառ
կգայ, նա ինձ սիրում է, չի կարող ինձ խաբել,
միայն ասա՛՛ Սմբատին որ ների նրան, նրանից
վրէժ լուծելու փորձ չանի. նա վախկոտ է: (Լալիս է):

(Թափում են ծուտքի դուռը: Հեղինէն կանե-
նում է փախչել: Շուշան դուռը բաց է ա-
նում: Մտնում է Արտեմ: Հեղինէ դիմում է
դէպի նա):

ՀԵՂԻՆԷ.— Ես խաբւած չէի, Արտեմ, չէ՞,
ես քեզ էի սպասում և ահա դու արդէն այստեղ ես:

ԱՐՏԵՄ.— Եկայ ձեզ մի քանի կարեւոր բա-
ներ ասելու, օրիորդ, միայն առանց վկաների
ներկայութեան:

ՀԵՂԻՆԷ.— Մայրի՛կ, մեզ առանձին թո՛ղ:
(Շուշան գնում է) Այլևս մենակ ենք, (ուզում է բըռ-
նել նրա ձեռքը):

ԱՐՏԵՄ.— (Յետ է ձգում նրան) Ոգևորւելու կարիք չկայ:

ՀԵՂԻՆԷ.— (Յետ է քաշում զուկը կախ) Արտեմ...:

ԱՐՏԵՄ.— Լսի՛ր: (Պառլա) Եղբայրդ քիչ առաջ եղել էր մեզ մօտ և սպառնազին պահանջել էր ինձ տեսնել: Նրան հաւատացրել էին, թէ ես հանքերումն եմ գտնում:

ՀԵՂԻՆԷ.— Յետո՞յ:

ԱՐՏԵՄ.— Ես վախենում եմ նրանից, դրա համար էլ որոշեցի հեռանալ քաղաքից և չվերադառնալ քանի որ նա այստեղ է:

ՀԵՂԻՆԷ.— Իսկ ես ի՞նչ կանեմ քո բացակայութեան ժամանակ:

ԱՐՏԵՄ.— Եկայ առաջարկելու, որ դու էլ ինձ հետ գաս...

ՀԵՂԻՆԷ.— Ի հարկէ պսակւելուց յետոյ:

ԱՐՏԵՄ.— Պսակւելու մասին չեմ մտածում իսկ: Մենք կապրինք իրար հետ, քանի իրար սիրում ենք... իսկ երբ այլևս իրար չենք սիրել, ես քեզ կապահովացնեմ նւթապէս... որից յետոյ շատերը կը ցանկանան քեզ հետ ամուսնանալ...

ՀԵՂԻՆԷ.— Խնդրո՞ւմ եմ... դո՛ւրս... չյանդգնես ուրիշ անգամ ոտք դնել այստեղ... Ես չեմ կամենում այլևս ձեր սէրը և ձեր դրամը... մինչեւ այժմ բաւական ստորնացայ ձեր առաջ... իսկ այժմ այլևս չեմ կարող... չեմ կամենում... դո՛ւրս,

սրիկայ... դո՛ւրս...

ԱՐՏԵՄ.— Բայց ե՛ւ այնպէս նախ քան ձեզանից բաժանւելս, ես մի պարտականութիւն ունեմ կատարելու... ես կամենում եմ ձեզ ապահովել... (Հեղինէ ամբողջ ժամանակ նայում է նրա երեսին, յանկարծ մօտենում է նրան ու ցանկանում է ապտակել, բայց իրան պահում է. ապա նրա թևից բռնած դուրս է անում):

ՀԵՂԻՆԷ.— Կորա՛ւ ամէն բան, կորա՛ւ... (ընկնում է աթոռի վրայ ու հեկեկում բարձր ձայնով) մայրի՛կ... (Շուշան մտնում է և գրկում նրան. նրան հետևում է Կարապետ):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ինչո՞ւ էք լալիս, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ.— Լսի՛ր և հեռացի՛ր այստեղից:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Շուշան, այդ ինչե՞ր ես ասում... էգէր ջէննէթդէ մէնգիլիմ օլսա, օրայա գիթմանամ, սէվտիլիմ սէնսիզ... (Մտնում են Սըմբատ և Աբրահամ, վերջինը զայրացած իր յետևից քաշ է տալիս Արտեմին). վա՛յ, Արտեմի՛յ Մանուկովի՛չ... բարո՛վ, բարո՛վ...

ՀԵՂԻՆԷ.— Ա՛հ... (զուկը թագնում է ձոր կրճի վրայ)

ՅԱՐԱՅՈՒՄ.— (Արտեմին առաջ հրելով մօտենում քրոջը, նրան հեռացնում է ձոր կրճից, երեսը դարձնում է Արտեմի կողմը): Ասա՛, սա՛ է քեզ խաբողը:

ՀԵՂԻՆԷ.— Սո՛ր, (Աբրահամ ձերկացնում է փոքրիկ դաշոյնը և յարձակում է Արտեմի վրայ, Հեղինէ ինքնիրան գցում է նրանց մէջտեղ: Սմբատ բռնում է Աբրահամի ձեռքը, Շուշան էլ օգնում է Սմբատին,

Աբրահամ դիմադրում է, ուզում է խփել):

ԱՌՐԱՀԱՄ.— Ես նրան շան սատակ եմ ա-
նելու:

ՀԵՂԻՆԷ.— (Արտեմիին) Հեռացի՛ր, փախի՛ր...
(Արտեմ 22 կլամ է) փախի՛ր... (Շարժում է ձի քանի
անգամ, յետոյ ձուռնում է ձուռքի դրանը՝ Արտեմ
փախչում է):

ԱՌՐԱՀԱՄ.— Ես նրան անպայման կըսպան-
նեմ, իզուր էք պահում ինձ...

ՀԵՂԻՆԷ.— (Շուշանին ու Օմբատին հեռացնում
է Աբրահամից և կուրծքը ցոյց տալիս) Եթէ կամենում
ես անպայման արիւնով մաքրել իմ կրած անպատ-
ուեթիւնը, սպանի՛ր ինձ... (Աբրահամ ցած է գցում
դաշոյնը) Յաճախ եմ մտածել անձնասպան լինել...
բայց չեմ կարողացել... այժմ էլ ցանկանում եմ
մեռնիլ... խրի՛ր, եղբայր, այդ դաշոյնը կուրծքս
և յաւիտեան կազատեմ իմ տանջանքներից... նա
ինձ շատ է վիրաւորել, այո՛, բայց միշտ նոյն
վէրքերը փաթաթել է մետաքսով... դու վիրաւո-
րի՛ր այնպէս, որ առմիշտ կտրւի շունչս և ես
մեռնիմ... (Գետնից վերցնում է դաշոյնը ու տալիս
նրան) Ա՛ռ և զարի՛կ...

ԱՌՐԱՀԱՄ (Թոյլ բռնում է դաշոյնը):

ՇՈՒՇԱՆ. (Առնում է դաշոյնը նրա ձեռից):

ԿԱՐԱՊԵՏ (Սջ ու ձախ է գնում առանց հասկա-
նալու թէ ի՞նչ է անում)

ՍՄԲԱՏ (Ձեռները խաչաձև կանգնած է):

ՀԵՂԻՆԷ (Դողում է):

ԱՌՐԱՀԱՄ (Նայում է քրոջ երեսը երկար՝ Ապա
թաշկինակը ձուռնում է աչքերին):

ՀԵՂԻՆԷ.— Ուզում եմ լացել, բայց չեմ կա-
րողանում... Թակեցէ՛ք ինձ... փշրեցէ՛ք... ցա-
ւացրէ՛ք...

(Յուսահատ շարժումներ)

ՍՄԲԱՏ.— Հեղինէ՛, հանդարտ... (Պաուզա)
Ա՛րի՛ ինձ հետ... գնա՛նք... հեռանա՛նք այստեղից...
ուր ամէն մի ծառ, ամէն մի քար, ամէն մի տուն
կամ մարդ քեզ պիտի յիշեցնի քո անպատու-
թիւնը... մինչդեռ այստեղից հեռու, դու շուտով
կը մոռանաս քո անցեալը...

ՇՈՒՇԱՆ.— Սմբատ... ո՛ւր ես գնում... ո՛ւր
ես տանում իմ աղջկան... ի՞նչ կանեմ ես մե-
նակ... Թշուա՛ր...

ՀԵՂԻՆԷ.— Չեմ գնալ նրա հետ, մայր... դու
հանգիստ մնայ... ես պէտք է մնամ այստեղ... ա-
մէն րոպէ պիտի զգամ իմ կրած զրկանքներն ու
անպատուեթիւնը... ամէն վայրկեան պիտի ստու-
րանամ... և այդ մշտապես տանջանքի մէջ պիտի
ջանամ մոռանալ իմ անցեալը... եղբայր... վըս-
տահ եղի՛ր, որ սրանից յետոյ կաշխատեմ ես...
կաշխատեմ այնպէս և այն ուղղութեամբ, ինչպէս
դու ես աշխատել... չէ՞ որ մենք հարազատներ
ենք... ես պիտի ջանամ իմ անունը մաքրել և ինձ
քո քոյրը դարձնել... նոյնքան մաքուր, մեծ ու
անձնւէր... եղբայր... ների՛ր ինձ և հաւատա՛,

որ կը լինեմ քեզ նման...

ՍՄԲԱՏ.— Անգին քոյրս, Հեղինէս... (Գրկուծ է նրան, Դրան թակոցի ձայն: Աբրահամը գնում է դէպի դուռը, բացում է, դուրս է նայում և յետ դառնում):

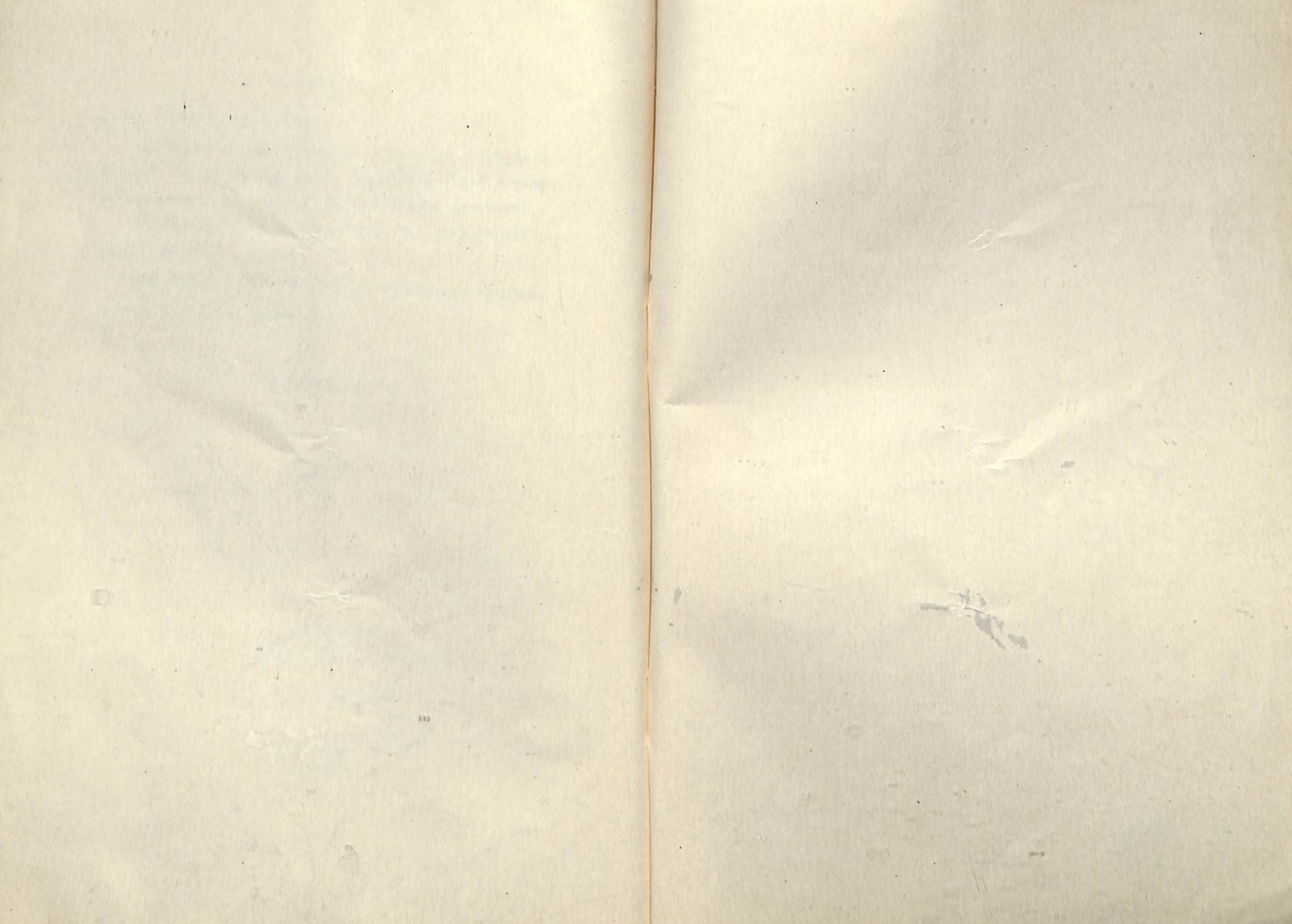
ԱՐԱՆՔԱՄ.— Ոստիկաններ և ժանտարմներ գալիս են մեր կողմը:

ՍՄԲԱՏ.— Մնաք բարով: (Յանկարծ բաժանւում է քրոջից ու դուրս գնում):

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ՎԵՐՁ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0363393

204

1001

1001

1002

ԳԻՆ՝ 20 ՄԷՆԹ
